

-Araştırma Makalesi-

Ölümsüzlük Arzusuna Bilim Kurgu Sineması Perspektifinden Bakmak: Elysium ve Upgrade Film Örnekleri

Selim Beyazyüz*

Özet

Tüm canlılar için kaçınılmaz son olan ölüm, eski çağlardan bu yana insanlığın önemli sorunlarından biri olarak yer almaktadır. Tüm insanlık ölümden, onun soğuk yüzünden çekinmekte ve korkmaktadır. İnsanoğlu, var olduğundan bu yana ölümsüz olma hayalleri kurarak yaşamıştır. Yaşanan toplumsal dönüşümler, bilim ve teknolojinin ilerlemesi, ölüm ve ölümsüzlük düşüncesinin de değişime uğramasını sağlamıştır. Ölümsüzlük günümüzde henüz bulunamamış olsa da gelişen biyoteknoloji, nöro teknoloji, enformasyon teknolojisi, nanoteknoloji gibi teknolojiler sayesinde insan, yaşlanma, hastalıkları bertaraf etme, yaşam ömrünü uzatma hatta ölüme çare bulma mücadelesi içine girmiş, böylece ölümsüzlük düşüncesi de dönüşüme uğramıştır. İnsanlık günümüzde teknolojik ürünlerin yardımıyla vücuda entegre edilebilen ürünler sayesinde hibrit bedenler (hybrid-body) oluşturarak yaşamı sonsuz kılma çabasını halen devam ettirmektedir. Buna göre çalışmanın amacı, tüm canlıların ve özelinde insanlığın tarihin en eski çağlarından bu yana arzuladığı ölümsüzlük düşüncesinin teknoloji ile geçirmiş olduğu dönüşümü bilim kurgu sineması bağlamında ele almaktır. Bu amaçla yönetmenliğini Neill Blomkamp'ın yaptığı Elysium (Elysium: Yeni Cennet, 2013) ve Leigh Whannell'in Upgrade (Yükselme, 2018) adlı anlatıları nitel metin çözümlemelerinden biri olan betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, nanoteknoloji ve nöroteknoloji gibi gelişmeler sayesinde hibrit bedenler aracılığıyla insan ömrünün uzatılabileceği ve hatta ölümsüzlüğün mümkün olabileceği ortaya konmuştur. Ölüm korkusunu yenmek için teknolojik ilerlemelerin itici bir güç olduğu vurgulanırken, bu arayışın toplumsal ve bireysel etkileri de farklı açılardan incelenmiştir. Ölümsüzlük arzusunun karmaşıklığı, toplumsal adaletsizlikler ve sınıf çatışmaları bağlamında ele alınmış ve bu arzunun toplumsal dinamikleri derinden etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ölümsüzlük, Transhümanizm, Posthümanizm, Melezleşme, Teknoloji.

*Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Düzce, Türkiye

E-mail: selimbeyazyuz@hotmail.com

ORCID : 0000-0002-8384-8992

DOI: 10.31122/sinefilozofi.1446742

Beyazyüz, S., (2024). Ölümsüzlük Arzusuna Bilim Kurgu Sineması Perspektifinden Bakmak:

Elysium ve Upgrade Film Örnekleri. Sinefilozofi Dergisi, Sayı:18, Cilt:9, 309-335, DOI: 10.31122/sinefilozofi.1446742

Geliş Tarihi: 04.03.2024

Kabul Tarihi: 23.10.2024

-Research Article-

Looking at the Desire for Immortality from the Perspective of Science Fiction Cinema: Elysium and Upgrade Movie Examples

Selim Beyazyüz*

Abstract

Death, which is the inevitable end for all living things, has been one of the important problems of humanity since ancient times. All people are afraid and wary of death. Whether death is an end or a new beginning varies and changes depending on beliefs. Even if death is the end or the beginning of a new life, the idea that death will definitely occur is not a desired situation for humanity. Humankind has lived with dreams of being immortal since its existence. Social transformations and the advancement of science and technology have caused the idea of death and immortality to change. Thanks to developing technologies such as immortality, biotechnology, neurotechnology, information technologies and nanotechnology, human beings have strived to eliminate aging, diseases, extend life expectancy and even find a cure for death, thus the idea of immortality has also been transformed. Today, humanity continues its efforts to make life eternal by creating hybrid bodies thanks to products that can be integrated into the body with the help of technological products. Accordingly, the aim of the study is to discuss the transformation of the idea of immortality, which all living beings, and especially humanity, has desired since the earliest ages of history, has undergone with technology, in the context of science fiction cinema. For this purpose, the narratives *Elysium* (2013), directed by Neill Blomkamp, and *Upgrade* (2018), directed by Leigh Whannell, were examined with the descriptive analysis method, which is one of the qualitative text analyses. As a result of the study, it is revealed that thanks to developments such as nanotechnology and neurotechnology, human life can be extended and even immortality is possible through hybrid bodies. While emphasizing that technological advances are a driving force to overcome the fear of death, the social and individual effects of this quest are also examined from different angles. The complexity of the desire for immortality is discussed in the context of social injustices and class conflicts, and it is concluded that this desire deeply affects social dynamics.

Keywords: *Immortalité, Transhumanisme, Posthumanisme, Hybridation, Technologie.*

*Asst. Prof. Dr., Düzce University, Faculty of Art Design and Architecture, Düzce, Türkiye

E-mail: selimbeyazyuz@hotmail.com

ORCID : 0000-0002-8384-8992

DOI: 10.31122/sinefilozofi.1446742

Beyazyüz, S., (2024). Ölümsüzlük Arzusuna Bilim Kurgu Sineması Perspektifinden Bakmak:

Elysium ve Upgrade Film Örnekleri. Sinefilozofi Dergisi, Sayı:18, Cilt:9, 309-335, DOI: 10.31122/sinefilozofi.1446742

Received:04.03.2024

Accepted: 23.10.2024

Extended Abstract

The contemplation of death has been a significant concern for individuals throughout history. The idea that life will come to an end one day presents an undesirable circumstance for humanity. The desire for immortality and the continuation of life, as depicted in mythological narratives, has always been an aspiration for humanity. According to this perspective, the aim of this study is to explore the phenomenon of immortality and how it has been conceptualized throughout history, evolving in conjunction with societal and technological developments. The study seeks to examine cinematic narratives as reflections of technological advancements, cultural codes, and future predictions, focusing on the concepts of transhumanism and posthumanism.

Rapid technological advancements in fields such as medicine, natural sciences, and astronomy, grounded in the humanist motto that humans are valuable entities meant to explore and investigate the world, led to crucial achievements. Consequently, improvements in medical sciences, reducing mortality rates by preventing diseases, exploration of new places through sea voyages, and fundamental knowledge gained from astronomy marked significant milestones for humanity.

The prolongation of average life expectancy and the improvement of health through the application of evolving technology to address simple illnesses can be considered crucial developments. The study particularly emphasizes the relentless pursuit of immortality by humanity through technological progress, noting the significant advancements witnessed since ancient times. The 21st century, often referred to as the age of technology or information age, witnesses technology pervading nearly every aspect of our lives, rooted in Renaissance and Enlightenment era foundations.

The swift progress of technology has necessitated references to transhumanism and posthumanism, especially concerning notable developments in the field of medicine. The Enhanced Humanity Project proposed by Ray Kurzweil discusses the transformation of individuals through technological singularity and envisions a future where individuals can decide their mortality. The Critical Posthuman Theory by Braidotti critically examines the ethical and moral aspects of the gains individuals make through transformations.

The concepts of transhumanism and posthumanism predict that individuals may be in vastly different conditions in the future due to technology and ongoing developments. According to Ray Kurzweil, individuals may have the ability to decide whether they are mortal or immortal in the future. Kurzweil categorizes the evolutionary stages of humanity into six categories, asserting that, eventually, humans will attain immortality. Some contemporary developments support Kurzweil's claims, such as rapid disease treatment techniques like Red Light Therapy, which is used by NASA, and innovations like Neuralink by Elon Musk, enabling communication with the human brain and reactivating deactivated brain regions.

In the context of cinema, as a reflection of society, humanity, and developments with glimpses into the future, the study examines narratives that encompass examples of ongoing developments and future predictions. Therefore, qualitative textual analysis, specifically descriptive analysis, is applied to cinematic narratives directed by Neill Blomkamp's *Elysium* (2013) and Leigh Whannell's *Upgrade* (2018). The examination is conducted within the parameters of the advanced humanity project, critical posthumanism, immortality, posthumanism, and transhumanism. The narratives are scrutinized for their portrayal of phenomena related to transhumanism and posthumanism. *Elysium* suggests the potential for humanity to become immortal by quickly overcoming diseases, aligning with Braidotti's Critical Posthuman Theory, where a portion of humanity is privileged to live in *Elysium* while the majority remains in the world, unable to benefit from these developments. In *Upgrade*, the narrative revolves around a paralyzed patient who gains extraordinary abilities through

the implantation of a new technological device (stem) in the brain, allowing communication and interaction. Stem provides enhanced movement capabilities, but also permits unethical actions. The study concludes that both narratives indicate the possibility of extending human life and achieving immortality through hybrid bodies, thanks to developments such as nanotechnology and neurotechnology.

When we look at the narratives of *Elysium* and *Upgrade*, the films make important predictions about extending the life span of the individual thanks to technological products, getting rid of diseases quickly and having a healthy body. Thanks to the hybrid bodies often shown in the narratives, the individual is durable, strong and healthy compared to normal people. Human's fragile body has evolved into a very robust structure thanks to various chips and technological products.

Social justice and class distinction can also be seen in the movie *Upgrade*. In the narrative, it is seen that the rich use technology to live better and safer lives. The movie also presents its predictions that this technology will make human life easier and that it will increase the class distinction as well as being possible to achieve immortality. On the other hand, the movie *Upgrade* deals with the ethical, psychological and social dimensions of cyborgs who are intertwined with technology and become half human and half machine. STEM's complete control over the character's body causes the differences between human and machine to blur, thus leading to the emergence of a different structure free from conscientious feelings. While STEM's full control over the character's body liberates a paralyzed person, on the other hand it imprisons him and does not allow him to make free decisions. This is very important in terms of showing that there are disadvantages as well as the benefits obtained through technology. In the movie, the elimination of diseases thanks to STEM is an indicator of dependence on technology instead of being immortal.

As a result of the analysis, although both films try to achieve the desire for immortality through technology, there are some predictions about the social and class consequences of this quest. While *Elysium* deals with immortality in the context of social inequality and class distinction, *Upgrade* focuses on the effects of technology on individual freedom instead of immortality. In both films, the complexity of the realization of the desire for immortality and the disadvantages resulting from the realization of this desire, social injustices, class conflicts and whether it is possible for limited means to meet unlimited desires are discussed in the context of individual struggles.

Giriş

İnsanoğlu en eski zamanlardan bu yana ölüm olgusuyla yüz yüze kalmış, ölümün kaçınılmaz bir son olduğunu görmüş ve ölümsüz olabilmenin yollarını sürekli aramıştır. Mitolojik hikayelerde ölüm ve ölümsüzlük ilgili birçok hikayeye karşılaşılmaktadır. Tarihin bilinen ve günümüze ulaşan en eski edebi metinlerinden biri olan *Gılgamış Destanı*'nda ölümsüz olmanın yolları aranmıştır. Tarihin en eski çağlarından bu yana ölümü aşma, sonsuz olma isteği insanlığın arzuladığı bir durum olmuştur (Cengiz, 2022, s. 27). Ölüm, insanın ve tüm canlıların karşısında henüz aşılammış büyük bir sorun olarak durmaktadır. Tarihsel gelişim seyrine bakıldığında hastalıkların bertaraf edilmesi, ortalama yaşam süresinin uzaması, gelişen teknoloji sayesinde mümkün olabilmektedir. İnsan vücuduna entegre edilebilen piller, platinler ya da çeşitli teknolojik ürünlerle vücudun dış etmenlere ve hastalıklara karşı dayanımı artırılmıştır.

Teknolojik gelişmelerle insanın fiziksel ve bilişsel yeteneklerinin artırılarak hastalık ve yaşlanma gibi istenmeyen yönlerin azaltılması ve yok edilmesi gerektiğini öne süren transhümanist düşünce yapısı, teknolojik tekillik yoluyla gelecekte ölüme çare bulunabileceğini ifade etmektedir (Kurzweil, 2016). *İnsanlık 2.0* adlı eseriyle transhümanizm kavramının içeriğini ve bileşenleri ortaya koyan Ray Kurzweil ve *İnsan Sonrası* adlı eseriyle *Eleştirel İnsan*

Sonrası Kuramı'nı ortaya atan Rosi Braidotti (2014) insanın eksik yönlerinin teknoloji yoluyla giderilebileceğini ifade etmişlerdir. İnsanlığın karşısında aşamadığı büyük bir problem olan ölüm, yaşlanma, hastalanma gibi zayıf yönlerinin teknoloji sayesinde güçlendirilmesi transhümanizmin öncelikli konuları arasındadır (Kurzweil, 2016).

Bu çalışmanın çıkış noktası, insanlığın ölümsüz olma arzusunun, teknolojinin gelişimiyle ulaştığı aşamanın sinemadaki temsilleri nasıl şekillendirdiğidir. Bu bağlamda ölümsüzlük fikrinin bilim kurgu sinemasında ne şekilde ele alındığını incelemeye yönelik bu çalışmanın kuramsal arka planını oluşturan transhümanizm, posthümanizm, siborg/luk gibi kavramları açıklamak çalışmanın anlaşılır olması açısından önemlidir.

Ölümsüzlük arzusu ve teknolojinin insanlığın yaşamına etkileri konusunda çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalara genel olarak bakıldığında, Ray Kurzweil *The Singularity is Near* adlı eserinde (2005) teknolojinin gelişmesiyle tekilliğin yaklaşmakta olduğu, insan bilincinin yapay zekayla hibritleşerek ölümsüzlüğe erişeceğini iddia etmektedir. *Ending Aging: The Rejuvenation Breakthroughs That Could Reverse Human Aging in Our Lifetime* adlı eserlerinde (2007) [Aubrey de Grey](#) ve [Michael Rae](#), yaşlanmaya bağlı hastalık, güçsüzlük, dezavantaj ve ölümlerin ortadan kaldırılabilmesinin biyoteknoloji sayesinde mümkün olabileceğini ileri sürmektedir. Zaytung Baumann *Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Hayat Stratejileri* adlı eserinde (2000) insanlığın en temel sorunlarından biri olan ölüm ve ölümsüzlük olgusuna değinmektedir. Baumann eserinde toplumların ölümle olan ilişkinin kültürel, sosyal ve bireysel düzeylerde nasıl şekilleneceğini incelemektedir. Baumann'a göre (2000) ölüm tüm insanlar için kaçınılmaz olmasına rağmen toplumlar bu gerçeğe karşı farklı tutum ve davranışlar geliştirmişlerdir. Nick Bostrom ise *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies* adlı eserinde (2016) yapay zekanın insanlığın geleceğini kurtarıp kurtarmayacağı yönünde sorular sorarak insanlığın ölümsüzlüğe ulaşma yolunda attığı adımları teknolojik gelişmeler bağlamında değerlendirmektedir. Michio Kaku tarafından 2018 yazılan *The Future of Humanity: Terraforming Mars, Interstellar Travel, Immortality, and Our Destiny Beyond Earth* (*İnsanlığın Geleceği- Mars'ı Yaşanabilir Kılmak, Yıldızlararası Yolculuk, Ölümsüzlük ve Dünya'nın Ötesindeki Kaderimiz*) adlı eserde insanlığın dünyadan farklı bir yerde yeni, farklı ve ölümsüz medeniyetin kurulabileceğini ileri sürmektedir. Kaku, Mars'ta ya da diğer gezegenlerde yeni yerleşim birimleri inşa edilmesine olanak sağlayacak nanoteknolojik ve biyoteknolojik gelişmelerin neler olduğunu sıralamaktadır. Kaku'ya göre (2018) teknolojik gelişmeler sayesinde güneş sistemi dışına çıkılacak ve insanlık yaşamını sonsuza kadar sürdürebilme imkanına sahip olabilecektir. 2019 yılında yayımlanan *Lifespan: Why We Age—and Why We Don't Have to* adlı eserde David A. Sinclair, doğal kabul edilen yaşlanmanın bir hastalık olduğunu ileri sürerek bu hastalığın tedavi edilebileceğini ifade etmektedir. Kitapta genetik yeniden programlamalar sayesinde yaşlanma ve dolayısıyla ölümün geciktirilmesinin muhtemel olabileceği iddia edilmektedir.

Kadriye Durmuşoğlu ve Kemal Ataman'ın ortak çalışması *Kutsaldan Sekülere: Değişen Ölüm Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme* adlı makalede bireyin özerkleşerek kendi hayatı üzerinde yegâne otoritesinin, ölümü zaman, yöntem ve durumu kendi kontrolünde olan kişisel tasarıma dönüştürdüğünü ve ilahi bir yazgı olmanın dışına çıkardığını dile getirmektedirler. Abdurrazak Gültekin ise *Transhümanizm Bağlamında Yapay Zekâ Tanrıya Bir Başkaldırı Mıdır?* Adlı çalışmasında transhümanist bağlamda ele alınan varlık, insanlığın dönüşümünü sağlayacak ve yeni, farklı bir varlık kategorisi oluşturacağından hareketle ölümün ortadan kalkmasıyla Tanrı ile çatışmanın ortaya çıkacağını ileri sürmekte ve ortaya çıkan yapay biyolojik varlığın Tanrı karşısında bir başkaldırı olup olmayacağı sorusunu yöneltmektedir.

Çiğdem Piyadeoğlu'nun *Popüler Kültür Odağında Bireyin Ölümsüz Olma Arzusu* adlı çalışması bireyin bedeninin sonunda ölüme yenik düşeceğinden hareketle, bireyin yaşadığı çağa özgü, bilimsel teknolojik ve toplumsal gelişmeleri baz alarak popüler olanın getirisi ile kendine has çözümler üretmeye çalıştığının altını çizmiştir. Diğer yandan *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* adlı dergide Şahin Efil tarafından yayınlanan *Düşünce*

Tarihinde ve Modern Tıpta Ölümsüzlük Arayışı ve Eleştirisi adlı makalede ise düşünce tarihinde bireyin ölümsüzlük arayışı ortaya konulmuş ve modern tıbbın ölümsüzlük arayışı ve bu arayışın beraberinde getirdiği sorunlar ele alınmıştır. Melike Gökcan ise *Gilgamiş Destanı ve İskendernâme'den Hareketle Ölümsüzlük Ekseninde İnsanın Anlam Arayışı* adlı makalesinde destanlar üzerinden dinler tarihinden mitolojiye uzanan ölüm ve ölümsüzlük temasını irdelemiş, ölümsüzlükle ilgili sembol dil ve metaforik ifade kalıplarını ele almıştır. Yusuf Kılıç ise *Eskiçağ Toplumlarının Mitolojisinde Ölümsüzlük Arayışı* adlı çalışmasında eskiçağlardan bu yana mitolojik hikayelerde konu alınan ölümsüzlük ile ilgili anlatıları derleyerek, ölümsüzlük sembolü olan alet ve eşyaların neler olduğunu araştırmıştır.

Ölüm, ölümsüzlük, yapay zekâ, transhümanizm gibi konular üzerine yapılan çalışmalar ise genel hatlarıyla şu şekildedir; Yusuf Çadır'ın "*Transhümanizm, Ölüm ve Ölümsüzlük*" adlı kitabı, ölüm ve ölümsüzlük kavramlarını transhümanist bakış açısıyla değerlendirmektedir. Beyler Yetkiner ve Nurullah Özdemir'in ortak çalışması olan "*Sinemada Transhümanizm ve Yapay Zekâ, Ahmet Dağ'ın kaleme aldığı Sinema ve Romanda Transhümanizm: "Blade Runner" Filmi ve "Neuromancer" Roman Örneği*", Mustafa Evren Berk'in "*Transhümanizm ve Yapay Zekâ Bağlamında "Transcendence 2014" (Evrin) Filminin İncelenmesi*", Aysel Demir'in "*Ölümsüzlük ve Yapay Zekâ Bağlamında Trans-hümanizm*" adlı makale çalışmalarının yanında yüksek lisans tezleri bulunmaktadır. Literatürde transhümanizm ve yapay zekâ ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar olmasına rağmen ölümsüzlük olgusunu kitle iletişim araçları bağlamında ele alan çalışmalar sınırlıdır. Ümit Harun Akkaya'nın "*Ölümsüzlük Arzusu ve Dijital Çağda Yeni Açılımlar: "Upload" Televizyon Dizisi Örneği*" adlı çalışma teknoloji ve sanal gerçeklik temalarıyla yeni bir sanal ahiret yaratma girişimini içeren Upload adlı televizyon dizisi bağlamında ele alınmıştır (Akkaya, 2022).

Bu anlamda çalışmanın tanshümanizmi literatür kısmında değinilen makine-insan, Haraway'in *Siborg Manifestosu* (2006) adlı eserinde ele aldığı siborg /luk kavramları bağlamında ele almasıyla diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

Çalışmanın bilim kurgu sineması bağlamında yapılması, filmlerin geleceğe yönelik doğru/ yanlış olsa da birtakım öngörülerinin olmasındandır. Bilim kurgu bilim insanlarını heveslendirerek insanlığa hizmet etmektedir. Bilim kurgu gerçeği anlatan modern mitolojidir. Eski mitolojiyle geleceği içine alacak biçimde geniş kapsamlı bir bakış açısı sunan bilim kurgu şimdi ile gelecek arasında da önemli bir köprü oluşturmaktadır (Çatlılar, 1979, ss. 22-23).

Bu çalışma, ölüm ve ölümsüzlük kavramlarını transhümanizm bağlamında inceleyerek, teknolojik gelişmeler, kültürel kodlar ve gelecek öngörülerinin sinema anlatılarındaki yansımalarını ele almasıyla literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Çalışma, transhümanizmin insanlığın geliştirilmesine yönelik özellikleri ve ölümsüzlük çabası *Elysium* (2013) ve *Upgrade* (2018) adlı sinema anlatıları, *ilerletilmiş insanlık profesisi, insan sonrası kuram, ölümsüzlük, posthüman ve transhüman* adlı parametreler bağlamında betimsel analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular sonuç kısmında tartışılmış, ölümsüzlük arzusunun toplumsal adaletsizlikler ve sınıf çatışmaları üzerindeki etkileri ele alınarak bu arzusunun toplumsal yapıyı derinden etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölüm- Ölümsüzlük Olgusuna Bakış

Hayatın ayrılmaz bir bütünü olarak ölüm, geçmişten bu yana insanların onun anlamı üzerine düşünce ve tutumlar geliştirmelerine neden olmuştur (Hökelekli, 1991, s.151). Ölüm olgusu tüm canlılar ve insanlığın kaçamayacağı yazgıyı ifade etmesine rağmen ölümsüzlük, insanoğlu için her zaman arzulanan bir durum olmuştur. Yaşamın bir parçası olan ölüm, yüzyıllardır insanların ilgilendikleri ve tanımlamaya çalıştıkları olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ölüm ve ölme olgusuyla karşı karşıya kalan insanlar ona farklı anlamlar yüklemişlerdir. Kimilerine göre ölüm sadece bir son, kimilerine göreyse yeni ve sonsuz bir başlangıçtır (Tanhan ve İnci, 2009, s.1).

Ölümsüzlük arzusu, tıpkı ontolojik argümanlardaki mükemmel varlık ve ahlaki argümanlardaki en yüksek iyilik gibi, insan benliğinde a priori olarak var olan önemli bir gerçektir (Kar, 2021, s. 286). Ölümsüzlük farklı biçimlerde yorumlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ölümsüzlüğün aslında ne olduğu, nasıl gerçekleştiği gibi sorular kavram hakkında dinsel ve felsefi tartışmaların oluşmasını sağlamıştır (Koç, 1999, s.17).

Dinler ya da felsefi düşüncelerin ölümden sonra dirilme, ruhun ölümsüzlüğü ya da ölümden sonraki inanç biçimindeki düşüncelerin yanında bütün insanlarda ölümsüz olma isteği psikolojik bir gerçek olarak varlığını hissettirmektedir. İnsanoğlunun en derin ve güçlü isteklerinden biri yaşama isteğidir. İnsanın hayatındaki en önemli unsurlardan biri varlığını sürdürme isteğidir. Hayatın sınırlı olmasına herkes tepki göstermektedir. Sonsuza kadar kesintisiz yaşama, hiç yok olmama arzusu, hayatın sürekliliği ölümlü insanın küçük yaşlardan itibaren edindiği önemli bir psikolojik gerçektir (Hökeleli, 1991, s. 162).

İnsanın bir gün öleceğine dair inancı, hayatın kurallarını yeniden biçimlendirmiştir. Bu inanç, insanı varoluşunun başından itibaren kaçınılmaz sona dair düşüncelerle şekillenen bir düzenin içine sokar. Bu süreçte zihinlerde beliren en önemli soru ise ölüm gerçeğidir. Ölüm, gizemini koruyan ve insanın tam olarak anlamlandıramadığı, ancak farklı açıklamalar üretmeye çalıştığı bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir (Öncül, 2007, ss. 173-174).

Ölüm bir varoluş problemi olduğu için insanı tedirgin etmesi oldukça doğaldır. Varlık problemi olarak felsefi açıdan sıklıkla ele alınan ölüm, ilk topluluklardan günümüzde kadar pek çok inanç, değer ve tutumun oluşmasını sağlamıştır. İnsan, zamanı geldiğinde öleceğini zihinsel olarak kavradıkça, ölümsüzlüğün sırrını keşfetme ya da ölümsüz olmanın yollarını bulma arayışına girer. Özellikle mitoloji ve halk masallarında sonsuzluğa ulaşma çabası görülmektedir (Sağır, 2014, s. 19-20).

Farklı kültür ve ulusların mitolojilerinde ölümsüzlük teması görülebilir. Söz konusu mitlerde ölümler yaşayabilir, normal insanlar gibi yaşamlarını sürdürebilirler. Diğer yandan öldükten sonra dirilen Tanrılar hakkındaki efsaneler de bir durumdan başka bir duruma geçiş ölüm ve ihya simgeleriyle ifade edilmektedir (Jamankozova, 2002, s. 17)

Ölümsüzlük düşüncesi bu konudaki ilk edebi metinlerinden biri olan Gilgamiş Destanı'ndan çağımızın sanat eserlerine kadar damgasını vurmuştur. Ölüm düşüncesi insanın var oluşunu şekillendirme ve onun ölümü aşan düzen ve düzenekler kurmasına neden olan önemli tahrik mekanizmasıdır. Ölüm düşüncesiyle kıyaslandığında neredeyse her şey sönük kalmakta yavaş yavaş siyaha dönerek kararmaktadır (Ökten, 2010, s. 2). İnsanoğlu ise bu gerçek sona karşı tarihten bu yana çözüm yolları bulmaya çalışmaktadır.

Bilinen en eski edebi metinlerden biri olan Gilgamiş Destanı insanlık tarihinde ilk kez kahramanın ölümsüzlük arayışına çıktığı yolculuğu anlatması bağlamında önemli bir metindir. Destan, mistik gelenekler de yeniden doğuş arayışlarıyla ilgili yolculuklarla doludur (Özgen, 2020, s.1). Destanda Kral Gilgamiş ve Enkidu'nun ölüm karşısındaki tavırları anlatılmaktadır. Eserin özünü ölüm teması oluşturmaktadır. Gilgamiş, dostu Enkidu'nun ölümüyle yüzleşince ölümü alt etme çabası içerisine girmiştir (Cengiz, 2022, s. 27).

Gilgamiş Destanı'nda aşk ve arzu Tanrıçası İştâr, Gilgamiş'a âşık olur ve onun aklını çelmek için elinden geleni yapar. Ancak Gilgamiş kendisini kabul etmez. Bunun üzerine düş kırıklığına uğrayan İştâr, gök tanrısı Anu'yu Gök Boğası'nı Uruk'a göndermesi için ikna eder. Gök Boğası yeryüzüne iner ve Uruk kentini kırıp geçirir. Gilgamiş ve Enkidu boğaya karşı mücadele verirler. Gök Boğası'nı öldürürler. Gilgamiş ve Enkidu kentlerinin en büyük kahramanı olmuştur ancak Gök Boğası'nın ölümünden sorumlu tutulan Enkidu tanrılar tarafından ölüme mahkûm edilir ve Enkidu Gilgamiş'ın gözleri önünde son nefesini verir. Gilgamiş ise ölümsüzlüğün sırrını bulmak için araştırmaya başlar (Kramer, 1998, ss. 230-231; Schliephacke, 2009, ss. 25-35).

Gilgamiş'in bildiğine göre tarihte ölümsüz olmayı başarmış tek bir insan vardır: Şuruppak'ın bilge ve dindar kralı Utanapiştım. Gilgamiş Utanapiştım'i ne pahasına olursa olsun ziyaret etmek ister. Zorlu bir yolculuktan sonra Utanapiştım'in önüne çıkan Gilgamiş istediğini bulamaz. Ancak Utanapiştım ölümsüzlük bitkisinin nerede olduğunu kendisine söyler. Gilgamiş denize dalar ve bitkiyi bulur. Ancak yolda bir kaynaktan yılan bitkiyi kaçırmış ve ölümsüz olma imkanını bulamaz (Kramer, 1998, ss. 231-232).

Ölümsüz olma, yaşam süresini uzatma, sağlıklı ve uzun bir yaşam sürmek için elinden geleni yapan insanoğlu tarihin eski çağlarından bu yana çeşitli bitki, iksir, karışımlarla yaşamı sonsuz kılmak için çabalamıştır. Çin kültüründe ölümsüzlük mantarı adındaki bitkiye birçok hikâyede karşılaşılmaktadır. Buna göre Çin'de çok sayıda kutsal ada bulunmaktadır. Bu kutsal adaları Atlas kaplumbağaları korumaktadır. Aynı zamanda adalarda bulunan Beyaz Azizler ise ölümsüzlük mantarı yetiştirmektedirler. Ölümsüzlük mantarı yaşayanlara uzun bir ömür kazandırmasının yanında ölü kişileri de diriltmektedir. Mite göre bir zamanlar kuzgunlar adadaki mantarın yapraklarını ana karaya taşıyarak savaşta ölen askerlerin üzerine yığılmışlardır. Böylelikle üç gündür ölü yatan askerler dirilmişlerdir (Aktaran: Gezgin, 2010: 128).

Tarihin eski çağlarında yazılan destan ve hikayelerde genellikle ölümsüzlük iksir, büyü, su ya da çeşitli otlar yoluyla sağlanırken günümüzde bilim ve teknolojinin gelişmesiyle bu alana elektronik ve teknik bilimler müdahale etmiş, bilgisayar destekli cihaz ve makineler ile robotlar tıbbi müdahalelerde bulunmaktadır (Gültekin, 2021, s. 6).

Ölümlü ve sonlu bir varlık olarak insan sürekli ölümsüz olmanın yollarını aramış ancak ölümlülüğünü henüz aşamamıştır. Günümüzde teknolojinin gelişmesi sayesinde ölümsüz olmak mümkün değilse de sağlık ve teknoloji alanlarında gerçekleşen hibritleşmeyle önemli gelişmeler elde edilmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ve insan ömrünün uzatılması hatta sonsuza kadar geciktirilmesi transhümanizmin genel düşüncesini oluşturmaktadır. Teknoloji ile donatılmış insanların kendilerinden öncekilere göre daha sağlıklı, uzun ömürlü olması, teknolojinin imkanlarını kullanarak daha zeki ve akıllı olmaları transhümanizmin amaçlarındandır (Demir, 2018, s.99).

Günümüzde insanın ölümsüz olma arzusu teknolojinin gelişmesi, yapay zekanın kullanımı, çeşitli hibrit bedenlerin oluşması, robotik cerrahi gibi yeni tekno-sağlık alanlarında yaşanan gelişmeler sayesinde farklı bir boyut elde etmiştir. İnsanoğlu eski çağlardan bu yana ölümsüz olma isteğini teknoloji sayesinde gidermeye çalışmış ve yeni arayışlara da devam etmektedir. Bu arayışlar Platon, Descartes gibi felsefi anlamda ileri sürülen ölümsüzlük anlayışlarının ya da tenasüh inancının aksine varlığın mevcut dünyada ölümsüz olması anlayışını dile getirmektedir. Teknoloji sayesinde yeni ve farklı bir insan tasarımı oluşmakta, insanlık kendini farklı özelliklerle tanımlamaya başlamaktadır. Bu anlamda teknoloji yoluyla insan bedeninin değiştirilmesi, farklılaştırılması, hibrit bedenlerin ortaya çıkması Tanrı tarafından tasarlanan insanın artık kendisinin yaratıcısı olmasına evrilmektedir. Bu açıdan bakıldığında üst insan konumuna erişen insan hem yaratıcı hem de yok edici olarak önemli bir güç haline gelmiştir (Demir, 2018, s. 99).

Post-Hümanizm/Trans-Hümanizm

Nick Bostrom'a göre (2003, s. 4) transhümanizm insan türünün mevcut haliyle gelişiminin sonunu değil, erken bir aşamayı temsil ettiği öncülüne dayanan, gelecek hakkında düşünmenin bir yoludur. Transhümanizmin özellikle yaşlanmanın ortadan kaldırılması, insanın entelektüel, fiziksel ve psikolojik kapasitesinin önemli ölçüde artırmak için teknolojinin geliştirilerek insanlık için yaygın hale getirilmesini amaçlamaktadır. Diğer yandan transhümanizm temel insan sınırlamalarının üstesinden gelmeyi sağlayacak teknolojilerin sonuçlarının ve potansiyel tehlikelerin incelenmesi ve bu tür teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılmasıyla ilgili etik konuların incelenmesini de içermektedir.

Transhümanistlere göre ilerleme, daha fazla insanın kendisini, yaşamını ve başkalarıyla ilişki kurma biçimini kendi en derin değerine göre şekillendirebildiğinde gerçekleşecektir. Transhümanistler özerkliğe önemli orada değer vermektedirler. Onlar için önemli olan mevcut biyolojilerinin ayrıntıları değil, özelemler, idealler, deneyimler ve sürdürülen yaşam biçimleridir (Bostrom, 2003, s. 4).

İnsanların sağlıklı yaşam sürelerini önemli oranda artırmak, zekayı artırarak insan hizmetine sunmak ve insanı mutlu ve erdemli kılmak için genetik teknolojiyi, bilgi teknolojisini ve nanoteknolojiyi kullanmayı amaçlayan bir bilim ve felsefedir. Anahtar kelime *insanlığı teknoloji açısından yeniden bağlamsallaştırmaktır*. Bu, insan evriminin bir sonraki aşaması olarak insanlığın teknolojiyle birleşmesiyle karakterize edilen insan sonrası gelecek vizyonuna olanak sağlar. İnsanlık (+) bizi ileriye çağırılmaktadır. Post insan, transhüman çabalar hedeflerine ulaşırsa kim olabileceğimizi ifade edebilir. Transhümanizm sadece yeni teknolojik araçları değil fazlasını da aramaktadır; bir yaşam felsefesi, bütüncül bir dünya görüşü, bir üst anlatı inşa etmeye çalışılmaktadır (Peters, 2011, ss. 65-66).

Bilim ve teknolojiyi kullanarak insanlığın daha da geliştirilip dönüştürülmesi amaçlayan transhümanizm kavramı Latince *trans* yani *geçiş* kelimesinden türemiştir. Aynı zamanda transhümanizm insanlığın geçişi için bir köprü olarak hizmet edebilecek olguyu işaret etmektedir. Biyoteknoloji, nöro teknoloji, enformasyon teknolojisi, nanoteknoloji ve bununla ilgili bilimler olmadan transhümanizmin ortaya çıkması mümkün değildir (Lilley, 2013, s. 4).

Transhümanizm düşüncesi temelde üç teknolojik ilerlemeyle bağlantılıdır: Birincisi nanoteknolojinin bir türü, ikincisi ortalama yaşam süresinin uzatılması, yaşlanma ve ölüme çare bulma amacı ve sonuncusuysa bilgisayar gücünün yardımıyla üst insan seviyesine ulaşabilmektir (Jones, 2016, s. 9). Günümüzde ileri bilgisayar teknolojileri ve insan zihni yan yana getirildiğinde bilgisayar daha hızlı işlem yapabilmesi açısından insandan ileri durumdadır. Ancak mantık ve algoritma yürütme açısından henüz bilgisayar ve yapay zekâ insanın önüne geçmiş durumda değildir.

Özetle hümanizm insanın temel gereksinmelerini ön plana çıkaran, bireyin hak ettiği şekilde yaşamasını savunan düşünceyken transhümanizm, teknolojik, bilimsel ve teknik imkanları kullanarak üst düzey insanlık talep eden düşünce biçimidir (Demir, 2018, s. 96; Raulerson, 2010, ss. 42-49).

Yüzyıllardan beri insanların ölümsüz olabilmeyi arzulamasalar bile bu daima uzak ve imkânsız görülmüştür. Ancak Kurzweil gibi transhümanistler ölümsüzlüğün teknoloji sayesinde mümkün olabileceğini iddia etmektedirler. Bunun yanında 21. yüzyıl teknoloji sayesinde imkansız sunup zihinlerde ölümsüzlüğün olup olamayacağı sorusunu yöneltmektedir. Transhümanizmde insan zihninin ve bedeninin birtakım kodlar yoluyla kontrol altına alınması ve gerektiğinde nanoteknolojiyle üretilmiş yapay organların gerçekleriyle değiştirilmesi düşüncesi oldukça arzu edilen bir durumdur. Ölümsüz olma düşüncesiyle hareket eden insan bu yolda zekâ seviyesini artırarak yaşam süresini beden üzerinde uyguladığı yeni yöntemlerle uzatarak bir üst seviyeye çıkmaya çalışılmaktadır. Özetle transhümanistlerin amacı teknoloji insanı oluşturmaktır. Tekno insan, insan organizmasından farklı şekilde oluşturulmuş ve organizmaların yerine ikame edilecek varlıktır (Demir, 2018, s. 97).

Transhümanistler, hümanizmin sınırlı imkanlarını daha da genişleterek teknolojinin artırılmasını istemektedirler. NBIS (nanoteknoloji, biyoteknoloji, bilgi teknolojisi ve bilişsel bilim) teknolojilerinde yaşanan gelişmeler bireye kendi üzerinde önemli denetim merkezlerinin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Dağ, 2017, s. 54).

Transhümanizm bilim ve teknolojinin birey yoluyla deneyimlenmiş doğal sınırlarını aştığını iddia etmektedir. Nick Bostrom, NBIC'deki gelişmeler olan insan biçimli robotların, moleküler nano silahların, yeni virüs türlerinin ve düşüncenin kontrol edilmesinin bireyin karşılaşılabileceği en büyük var olma tehdidi olduğunu da ifade etmektedir. Bu tehdit, bireyin

modernleşmeyle yaşadığı dönüşüme içkin olarak gelmiştir (Sirius ve Cornell, 2015, s. 109). Daha önce başka bir şeyle anlam bulan nesnelere, kavramlar ve inanışlar modernleşmeyle birlikte biricik olmanın tadına varmıştır (Toydemir ve Karakoç, 2022, s. 40). Bunun sonucu olarak birey artık yaşamın sınırları dışında yaşamalıdır. Kapitalizmin komünizme düşman olması gibi transhümanistler de ölüme ve ölümlülüğe düşmandır (Sirius ve Cornell, 2015, s. 109).

Transhümanistler genel anlamda modern toplumu, ekonomi, bilim ve teknolojiyi bunun yanında toplumsal hayatı sadece topluluğun olgunlaşmasının gerçekleştirilmesini sağlayacağı gerekçesiyle taktir etmektedirler. Üst insanın kendini gerçekleştirmesinin önündeki engel olarak gördükleri ölüm ve çöküşü tedavi etme amacındadırlar (Sirius ve Cornell, 2015, s. 4).

Temel amaçlarından biri ölümsüzlüğü sağlamak olan transhümanist görüş, ölümün üstesinden beden ve zihin sayesinde, teknolojik imkanların kullanımıyla gelinebileceğini ifade etmekte, bunu yapabilmenin yolunun ise genetik seleksiyon ve mühendislik vasıtasıyla olabileceğini savunmaktadır. Yaşlanmaya ve hastalıkların erken teşhis edilmesine yönelik imkanlar artırılmalı bağışık bir vücut sistemi oluşturulmalıdır. Eğer bu durum başarısız olursa tekno-dahiler insan bilincini bilgisayara yüklemenin bir yolunu bulabilirler. Böylece yazılımsal olarak sonsuza kadar zihinler yaşayabilir (Dağ, 2017, s. 56).

Transhüman kavramı genetik mühendisliği, psiko-farmakolojiyi, gelişmiş bilgi yönetim aletleri ve hafıza artırma ara yüzleri kullanılmasından dolayı sıradan insanlardan daha gelişmiş bir varlıktır (Dağ, 2018, s. 90). Özellikle teknolojinin hafıza üzerinde yarattığı çelişkili durum (Toydemir, 2021, s. 92) düşünüldüğünde, transhüman kavramının insanın bu kusurlu taraflarını kapattığı da söylenebilir. Transhüman geliştirilmiş insan olduğundan transhümanizmin savunucuları büyütülmüş insanlık olarak insanlığın görünümüne atıfta bulunmaktadır. Transhümanizm robotları, biyoteknoloji ve nanoteknolojiyi kullanarak doğaya bağımlı olmayan posthüman türleri icat etme amacındadır. Bu açıdan insanlar kendilerini posthümana dönüştürecek ve benzeri henüz görülmemiş bir fiziksel, entelektüel ve psikolojik kapasiteye sahip kendini programlayabilen, ölümsüz bireyler ortaya çıkacaktır (More, 1998).

Hümanizmin insanlığın iyiliğine odaklanmasından sonra transhümanizm insandan üst insan yaratılmasına vurgu yapmaktadır. Bunun yanında transhümanizm insan sonrası varlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Max More'a göre (1998) transhümanizm, insanın Homo Sapiens olması ve gelecekteki posthuman hali arasındaki bir yeredir. Bu açıdan bakıldığında transhümanizm posthümanizmin sonunu getiren ancak posthümanı başlatan bir aracı konumundadır. Bunun yanında üst insan ile posthüman arasında bir takım bilinç düzeyinde farklılıklar bulunmaktadır. Üst insan, zekanın sınırlarını aşarak çözebilen ancak insanlıktan duygu ve yaşamıyla henüz ayrılamamış varlık demektir. Zekâ ve yaşam açısından gelişim gelecek bireyin kendini oluşturan zekâ insan türünden farklı olacaktır. Transhümanizmde bireyin her yönüyle gelişmişliği amaçlandığından, uzun ömürlü, üstün zekalı ve normal insanlara göre gelişmiş özelliklere sahip sağlıklı bireyler ortaya çıkarmaktır (Demir, 2018, s. 97).

Ted Peters'a göre (2011, ss. 63-64) transhümanistler bir pilotu havaalanına yönlendiren pist ışıkları gibi teknoloji meraklılarını yeni bir insan türüyle geleceğe yönlendirmeye devam etmektedirler. Yarının insanı yeniden genetikleştirilecek, nanoteknolojikleştirilecek, siborg hale getirilecek ve belki de ölümsüzleştirilecektir. Genetik bilimi, nanoteknoloji, robotik cerrahi ile melezlenmeye başlanmıştır. Gelecek nesillerde hastalıklardan kaçınan, kapasitemizi artıran, fiziksel, entelektüel refahımızı niteliksel olarak iyileştiren bedensel sistemler tasarlamak mümkün hale gelecektir. Transhümanist vizyon, beden ve zihin yoluyla olmak üzere iki tip ölümsüzlüğü de içermektedir. Beden ölümsüzlüğü doğru genetik seçim ve genetik mühendislik ile gelişmiş fiziksel sağlığımız bizi yaşlanmaya karşı bağışık bir hale getirebilir ve insanın erken ölümüne sebep olabilecek hastalıkları engelleyebilir.

Transhümanist düşüncenin önündeki en büyük engellerden biri, yaşlanmayı aşmanın yanı sıra ölümün de üstesinden gelmektir. Ölüm iki şekilde aşılabılır; radikal yaşam uzatma ya da siberetik ölümsüzlük. Teknolojik gelişmelerle insan ömrü kazayla meydana gelen olaylar haricinde binlerce yıl uzatılabilir. Ölümün üstesinden gelmek için ikinci transhümanist yöntem ise siberetik ölümsüzlüktür. Gelişmiş zekâ bedenlerden çıkarılacak ve bedensiz, ölümsüz bir varoluş için bilgisayar donanımına yerleştirilecektir. Post insan zekâsı kendisini, bozulan bedenlerden uzaklaştırmanın ve dayanıklılık için çok daha güvenli bir alt tabaka oluşturmanın yollarını bulacaktır (Peters, 2011, ss. 66-67).

Hastalıklara karşı dirençli olmak, yaşlanmamak ya da yaşlanmayı geciktirmek, sınırsız gençlik ve dirence sahip olmak, kendi arzuları, ruh halleri ve zihinsel durumları üzerinde kontrol sahibi olmak, zevk, sevgi, sanatsal taktir ve dinginlik için artan bir kapasiteye sahip olmak, mevcut insan beyninin erişemediği yeni bilinç durumlarını deneyimlemek, sürekli olarak uzun ve aktif bir yaşam sürmenin yollarını aramak gibi birçok isteğe sahip olan insan özellikle içinde bulunduğumuz modern yüzyılda kapitalizmin önemli öğretilerinden olan tüketim ve bireyselleşme bağlamında bakıldığında ölmeyi, hastalanmayı istememesi en doğal karşılanan durumdur (Bostrom, 2003, s. 5). İnsanlık tarihinin en eski öykülerinden biri olan Gılgamış Destanı'nda dahi görülebilen ölümsüz olma isteği günümüze kadar artan bir arzuyla devam etmiştir. Teknolojik gelişmeler sayesinde elde edilen ilerlemelerle insan ömrünün uzatılması modern dünyada yaşayan bireyler için önemli bir umut ışığı olmuştur.

İnsan Sonrası Kuramı ve Siborg/luk

Braidotti'ye göre (2014, ss. 15-16) posthüman kavramı biyogenetik çağda bireyin ömrünü etkileme gücüne sahip olduğunda bireyin temel ortak referansının ne olduğunu düşünmeye yardımcı olabilecektir.

Hümanizmin karşı kutbunda yer alan düşünce insanın tüm yaşamı etkileme gücüne eriştiğinde merkezi bir kuvvet olacağını iddia etmektedir. Posthüman kavramıyla aşılmaya çalışılan temel düşünce Leonardo Da Vinci'nin *Vitruvius Adamı*'nda karşılık bulmaktadır. Braidotti'ye göre erkek- insanı merkeze alan hümanizme karşı yerküre insana özellikle de erkeklik üzerinden kendini kuran insana yönelik eleştirilerini sıralamaktadır (Braidotti, 2014, s. 23).

Hümanizm standart bir insan kipi üzerinde durmaktadır. Kadın-insan, siyah-insan ve farklı olma durumları ötekileştirilmiş, yok sayılmıştır. İnsan olmayan diğer varlıklar ise hümanizmin insan vurgusu bağlamında dikkate alınmamıştır. Hayvanlar bilimsel deneyler adı altında birer denek olarak kullanılmış bu durum ise insan doğa, insan varlık dengesini önemli oranda olumsuz etkilemiştir (Çelik, 2017, s. 5).

Haraway ise (2006, s. 65) hümanizmdeki ikiliklerin Batı toplumlarında ortadan kalkmadığını iddia etmektedir. Bu ikilikler kadınlar, beyaz ırktan olmayan insanlar, işçiler, hayvanlar kısacası ötekiler olarak sıralanabilir.

Hümanizmin farklılıkları olumlayan durumunu Donna Haraway, *Siborg Manifestosu* adlı eserinde eleştirmiştir. Bedensel farklılıklardan siborg yoluyla aşılabılır ve kadınlar bu şekilde ataerkillikten kurtulabilirler. Bu düşünce ataerkilliğin tahakkümüne neden olan kadın bedenine dair eril anlamlandırmaları göstermektedir. Eril tanımlayan, dişil ise tanımlanandır. Bu hiyerarşik ikilikten kaynaklanan tahakkümün nedeni bedendir (Akıcı Tayanç, 2022, s. 61).

Haraway'a göre (2006, s. 2) siborg, makine ile insanın birleşiminden oluşan bir yandan kurgusal diğer yandan toplumsal gerçekliğe ait bir yaratıktır. Toplumsal olarak gerçekliği canlı toplumsal ilişkilerde var olmasından ileri gelmektedir. İnsan ve makinenin birleşiminden ortaya çıkan siborg tam olarak bir makine olmadığı gibi normal bir insandan da farklı yapıdadır.

“Yirminci yüzyılın sonlarına, bizini çağımıza, bu mitik çağa geldiğimizde, hepimizin bir kimera; makine ile organizmanın teorik bir zeminde ifade edilen ve fabrikasyon misali uydurulmuş birer melez olduğumuzu vurgulamak gerekir; kısacası, hepimiz siborguz. Bu siborg bizim ontolojimizdir; bizim siyasetimizi o şekillendirir. Siborg, köklü tarihsel dönüşüm ihtimallerinin yapıtaşları olan iki birleşik merkezin hem tahayyül’ün hem de maddi gerçeklik’in yoğunlaşmış bir imgesidir. Batı’nın bilim ve siyaset geleneklerinde (ırkçı, erkek-egemen kapitalizm geleneği, ilerleme geleneği, doğayı kültür ürünleri kaynağı olarak sahiplenme geleneği, benliğin başka benliklerin yansımalarından yeniden üretilmesi geleneği) organizma ile makine arasındaki ilişki, hep bir sınır muharebesi şeklinde cereyan etmiştir. Bu türdeki bir sınır muharebesinin paylaşılabilen toprakları da üretin, üre me ve tahayyüldür. Benim argümanım, sınırların karışmasını sevinçle karşılamakta ve bu sınırların oluşturulmasında sorumluluk üstlenmektedir” (Haraway, 2006, s. 4).

Haraway, enformatik ile biyolojinin birbirine karıştığını ileri sürmektedir. İletişim bilimleri ve modern biyoloji arasındaki sınırların aşılması insan ve makine arasında olduğu kadar insan ile diğer organizmalar arasında da yeni ilişkilerin kurulmasını sağlamıştır. Bu durum beraberinde olumlu durumların gelmesinin yanında olumsuz imkanlarla birlikte bu açılıma bir katkı da bilim kurgu kanadından gelmiştir (Pusar, 2009, s. 9).

Haraway, siborgluğu organik olanla olmayanın birlikteliği fenomenolojik bir beden anlayışı üzerinden kurmaya devam eder. Bedenlerimizin eksilen ya da aktif olmayan kısımları yerine konan ve bedensel işlevlerimizi düzeltmek ya da geliştirmek için üretilen yapay uzuvlar ya da neuralink¹ gibi beyin fonksiyonlarının yeniden aktif olmasını sağlayan teknolojilere gittikçe aşına olunmaktadır (Pusar, 2009, s. 10).

Günümüz bilim kurgusu siborglarla aynı anda hem hayvan hem de makine olup, doğal mı yoksa insan eliyle mi yapıldığı belli olmayan yaratıklarla doludur. Modern tıp da siborglar ile makinelerin cinsellik tarihi boyunca eşi benzeri görülmemiş eşleşmeleriyle doludur (Haraway, 2010, s. 46).

Haraway, *Siborg Manifestosu* adlı eserinde (2006, s. 7) teknolojinin tarafsız olmadığını, aksine iktidar ilişkilerini yeniden üretmek pekiştirdiğini ileri sürmektedir. Teknoloji bu anlamıyla kapitalist, militarist ve patriyarkal güçlerin emrinde çalışmaktadır. Gözetim teknolojilerinden askeri işlemlere kadar tamamen iktidarın kontrolünde olan teknoloji toplumsal hiyerarşinin oluşumunda önemli bir etkidir. Toplumsal hiyerarşinin oluşmasına neden olmasının yanında teknoloji, dünyanın temel yapısındaki dönüşüme de sebep olmaktadır özellikle ekonomik yapıları güçlendirmekte ve iş gücü piyasasındaki eşitsizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır (2006, s. 37).

Haraway (2006, s. 66) melezleşen insan- makine türünün ileri teknoloji yoluyla gerçekleşebildiğini ve hümanizmin ikiliklerine meydan okuyabilen yeni bir birleşim olduğunu ifade etmektedir. İnsan makine arasında ilişkide yapanın ve yapılanın hangisi olduğu belli değildir. Yeni türün hangisinin zihin hangisinin beden olduğu belli değildir. Biyolojik organizmalar farklılaşarak ve melezlenerek biyotik sistemler gibi iletişim vasıtaları haline gelmişlerdir. Bu melezlenme sonucunda önemli durumlardan biri bireyin aletlerle kurmuş olduğu bağın artmış olmasıdır. Günümüzde de yoğun bir biçimde kullanılan bilgisayar ya da işletim sistemleriyle harmanlanan ilişki ve trans hali bilim kurgu filmlerinden sıklıkla işlenmiştir.

Haraway’in insan ile makine arasındaki sınırların ortadan kalkmaya başladığını vurgulayan görüşleri ile Braidotti’nin Avrupa merkezci paradigmanın ben ile öteki arasında kurduğu ikili mantık arasında bir paralellik bulunmaktadır.

¹ Neuralink, 2016 yılında Elon Musk ve yedi bilim insanı ve mühendisten oluşan kurucu ekip tarafından kuruldu. İlk işe alınan grup sinir bilimi, biyokimya ve robotik gibi alanlardaki uzmanlardan oluşuyordu. Nisan 2017’de Neuralink, kısa vadede ciddi beyin hastalıklarını tedavi edecek cihazlar yapmayı hedeflediğini ve nihai hedefi bazen transhümanizm olarak adlandırılan insanı geliştirmeyi hedeflediğini duyurdu (wikipedia.com).

Braidotti'ye göre (2014, s.25);

“...Bu Avrupa merkezci paradigma benlik ve öteki arasındaki diyalektiği, özdeşlik ve başkalığın ikili mantığını, sırasıyla evrensel hümanizmin itici gücü ve kültürel mantığı olarak ele almaktadır. Bu evrenselleştirme yönlü duruşun ve bu duruşun ikili mantığının kalbinde fark mefhumunun yergi olarak ele alınmasını yatar. Başkalık bunun olumsuz ve kendini yansıtan muadili olarak görülmektedir. Fark daha aşağı bir düzeyde işaret ettiği müddetçe öteki damgası yiyen insanlar için hem özcü hem de ölümcül çağrışımlar içermektedir. Gözden kaçırılabilir bedenlere sahip, insandan aşağı konuma indirgenen cinsiyetleştirilmiş, ırk üzerinden belirlenmiş, doğal addedilmiş ötekilerdir bunlar... Hümanizm mirasıyla başa çıkmak için daha fazla etik sorumluluğa ihtiyacımız var”.

Bu nedenle Braidotti'ye göre insanı odağına alan hümanizm çağın sorunlarının çözümünde geçerli değildir. Bireyi artık Rönesans ya da Vitruvius Adamı ölçütleriyle değerlendirebilmek söz konusu olmayacaktır. Hümanizmin ussal-bilimsel beyaz erkeği temel ölçüt olarak kendine benzemeyen ve farklı olan her şeyi dışlamakta ve insan olmayan canlılar üzerinde tahakkümü seçmekte, yaşatmak yerine yok etmeyi amaçlamaktadır (Çelik, 2017, s. 6).

İnsanın diğer varlıklardan farklı olmasını, insanın ayrıcalıklı ve üstün bir kategori içerisine dahil edilmesi yerine -ki Avrupa hümanizm felsefesinin temel öğretisi budur- farklılıkları ve farkların olumlanmasını önerilmektedir. Genel olarak farklılıkları ötekileştirmek yerine olumlanması üzerine odaklanan insan sonrası kuramı insanın kendini konumlandığı merkezi yeri terk ederek yeni bir yaşamın, insan olan/olmayan tüm varlık dairesini içerisine alarak yeniden tasarlanmasını öğütler (Bozok, 2020, s. 228).

İnsan Sonrası Kuram, hümanizmin temel düşüncesinin aksine insanın aşkın bir varlık olarak ele alınmasını eleştirmekte, insan merkezliği ve özellikle Batılı erkek öznenin kibrinin terk edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu ifade ise kolektif yaşamda insanın tek eyleyen olarak düşünülmediğinde farklı bir beden sosyolojisine ulaşılabilir. İnsan sonrası kuram insanın farklı canlılar, bitkiler, cansız varlıklar, hayvanlarla birlikte dünyada var olduğu gerçeğinin önemsenmesine dikkat çekmektedir (Bozok, 2020, s. 229).

İnsanlık sonluluk düşüncesine sapanmış ve ölümü bir son olarak görmektedir. Braidotti ise (2014, ss. 148- 149) ölümü üretken bir sürecin farklı bir evresi olarak tekrar değerlendirmeyi önermektedir. Sürekli ölümü ve sonluluğu düşünmek yaşamın askıya alınmasına neden olmaktadır. Bunun yerine yaşam-ölüm sürekliliğinin üretkenliğine odaklanılmalıdır. Braidotti'ye göre aslında ölüm zaten bilinç düzeyinde çok olmuştur. Bireysel olarak her birimiz için fiziksel yok oluş gelecektir ancak farkındalık anlamında ölüm çoktan gerçekleşmiştir.

Braidotti'ye göre (2014, s. 72-78) tüm varlık dairesi içerisinde insanda varlıklardan biri olarak yaşamına devam etmektedir. Hayat, yaşam aktif bir biçimde devam etmektedir. Türler, ırklar birbirini dışlamaya meyillidir. Türler arasında benzerlik arttığı oranda dışlama artmakta azaldığındaysa azalma eğiliminde olmaktadır. Ancak her zaman bu zıtlık var olmaya devam eder. Fakat Braidotti'ye göre her varlık diğeriyle ilişki içerisinde. Bu zorunlu ilişkinin devamı için insan merkezci bakış açısından ziyade tüm varlık dairesini kuşatan bir kavramın olması her şeyin yerli yerine oturmasını sağlayacaktır. Braidotti bu kavramı zoe olarak belirlemiştir. Zoe kavramı insan merkezci ya da herhangi bir varlığa odaklanmaz aksine tüm varlıklara eşit mesafede durur.

2.1.2. Ray Kurzweil: İlerletilmiş İnsanlık Projesi

Ray Kurzweil, İlerletilmiş İnsanlık Projesi adı verdiği kavramsallaştırmasını *İnsanlık 2.0* adlı eserinde (2016, ss. 19-20) geniş bir biçimde ele almış ve tekillik kavramını ileri sürmüştür. Kurzweil'e göre tekillik, teknolojik değişim hızının insan yaşamını önemli ölçüde dönüştüreceği ve bu dönüşümün etkilerinin derinleşerek geleceğe yön vereceği dönemdir.

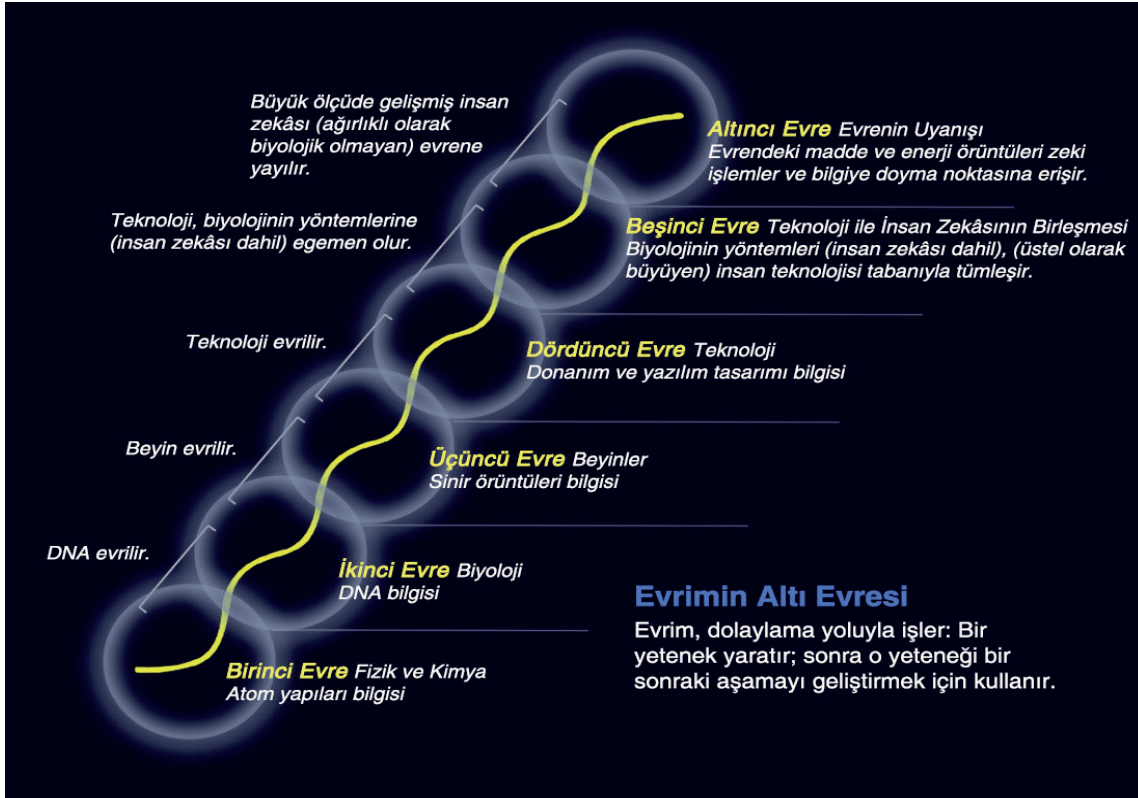
Böylece tekillik insanlığın geçmişe verdiği anlamla gelecekte kendisini bekleyen sonuçlara bakışını değişime uğratacaktır.

Kurzweil (2016, s. 22) insan beyninin birçok açıdan etkileyici olmasına rağmen ince örüntüleri hızlıca tamamlamak, hızlı işlem yapabilmek gibi yüksek kapasite gerektiren işlemleri yaparken çok yavaş olduğunu söylemektedir. Beynin temel sinir hareketleri, çağdaş elektronik devrelerden milyonlarca kat yavaştır. Böylece insan beyni bir makine ya da bilgisayar karşısında kısıtlı imkanlara sahip olduğunu ifade etmektedir. İnsanlık 1.0 sürümü olarak adlandırılan bedenlerimiz aynı şekilde dayanıksız, sayısız türden hayata tabidir.

“Bizim 1.0 sürüm biyolojik bedenlerimiz de aynı şekilde dayanıksızdır; gereksindikleri sıkıcı, koruyucu bakım ritüelleri bir yana, sayısız türden hataya tabidir. İnsan zekâsı zaman zaman yaratıcılığının ve ifade gücünün doruklarına ulaşabilse de insan düşüncesi büyük ölçüde türetilmiştir, ikincil ve sınırlıdır” (Kurzweil, 2016, s. 22).

İnsanlığın 1.0 sürümünden 2.0 sürümüne geçişin ilk aşamalarında olduğunu ifade eden Kurzweil (2016, s. 22) hem paradigma değişiminin ivmesi hem de bilgi teknolojilerinin kapasitesinin artmasının fark edilebilir olmaya başladığını, bu aşamadan sonra yükseliş eğiliminin çok hızlı olacağını yüzyılın ortalarına gelmeden dikey yönlü hareketin olabileceğini iddia etmektedir. Matematiksel olarak bakıldığında büyüme hızları sonlu olacaktır ancak öylesine uç noktalara ulaşacaktır ki elde edilen değişimler insanlık tarihinden kopuş izlenimi uyandıracaktır.

Kurzweil, transhümanizm fikrini *“fizik ve kimya, biyoloji ve DNA, beyinler, teknoloji, teknoloji ve insan zekasının birleşmesine dayanan evrim ve evrenin uyanışı, madde ve enerji örüntülerinin birlikteliğine ilişkin bilgisel düzeyin artışı”* olarak altı temel evreyle açıklamıştır (Kurzweil, 2016, ss. 29-40).

Görsel 2: Ray Kurzweil Evrimin Altı Evresi (bilibililer.blogspot.com)

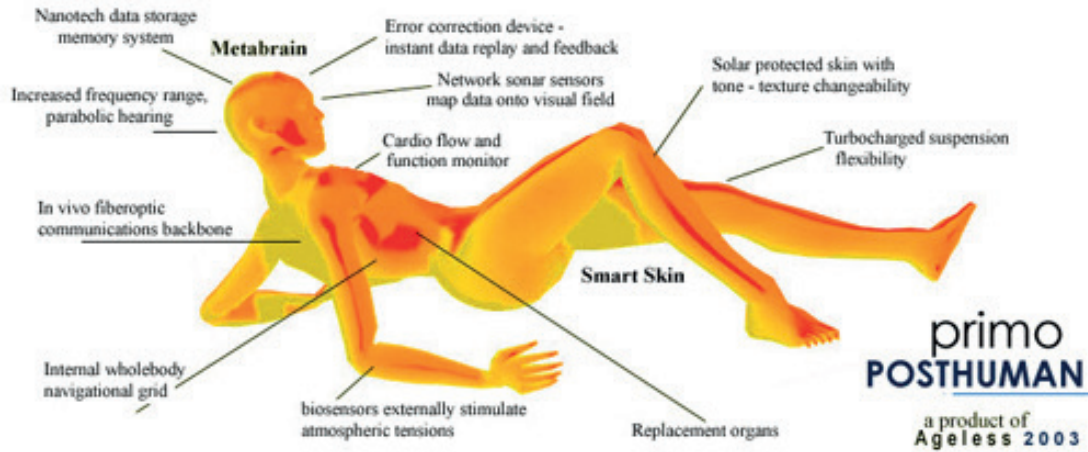
Yukarıda Kurzweil tarafından ortaya atılan altı evre tabloda özetlenmiştir. Buna göre evrimin altı evresi dolaylı yoldan işlemekte, özellikle tekillik beşinci evrede başlayacak ve altıncı evrede ise evrenin tüm geri kalanına yayılacaktır. Her aşama kendisinden önceki evrenin bilgi işleme yöntemlerini kullanarak bir sonraki evreye geçişi sağlamaktadır (Kurzweil, 2016, s. 29).

Kurzweil, teknolojik gelişmeler ışığında gerçekleşmesi muhtemel bazı ilerlemeleri maddeler halinde listelemiştir. Bunlardan bazıları günümüzde gerçekleşmiş bazıları henüz deneme aşamasında, bazılarıysa insanlık tarafından deneyimlenmemiştir. Kurzweil'e göre (2016, s. 51-53) nanobot adı verilen nanometreden daha küçük robot parçalarının biyolojik nöronlarla etkileşime girerek sanal gerçekliği sinir sistemi içinden yaratabileceklerdir. Beynin kılcal bölgelerine ulaşan nanobotlar insan zekasını geliştirmeye yardımcı olacaktır. Nanobotlar insan zihnine girdiğinde beyindeki makine zekâsı gücünü her yıl artırarak üstel hızda büyümeye devam edebilecektir. Sinir sisteminin içine ulaşan sanal gerçeklik, çözünürlük ve inandırıcılık açısından gerçeklikle yarışma imkânı bulacaktır. Böylece insanlar sanal ortamlarda gerçek hayattakinden daha fazla bulunmaya başlayacaktır. Sanal gerçeklik vasıtasıyla fiziksel ve duygusal olarak başka birisi haline gelebilme imkânı bulan insan, kendisine sanal olarak farklı bir beden seçebilir duruma gelecektir.

Geleceğin makineleri günümüz insanından daha fazla insana benzeyecek, böylece gelecek temelde biyolojik olmayacak ve çok daha zeki ve üst düzey makineler ortaya çıkacaktır. Oyleyse biyolojik olmayan zekanın sahip olduğu bilince insanlık nasıl ulaşabilecektir? Biyolojik olmayan bu varlıklar diğer insanları bilinçleri olduğu konusunda ikna edebilme kabiliyetine sahip olacaklardır. Günümüzde insan bilincine sahip olduğumuza inanmayı sağlayan tüm ince duygusal belirtileri gösterebilecekler, diğer insanları güldürüp, ağlatıp, mutlu edebileceklerdir (Kurzweil, 2016, s. 555-556).

Ancak bu noktada Kurzweil bir eksikliğe dikkat çekmektedir; hukuk sistemi. Bu belirlemeye göre hukuk sistemi önemli ölçüde bilinç üzerine kurulmuştur. Özellikle bilinci olan bir insanın canını yakan bilinçli deneyimini sona erdiren cinayet vs. gibi edimlere oldukça dikkat edilmektedir. Örneğin hayvanlara işkenceye karşı zekâ kapasitesi yüksek primat gibi canlılara yönelik hukuki kararlar alınabilmektedir. Bundan dolayı bilinç sahibi olmanın önemi bakımından biyolojik olmayan zekâ sahibi bir makinenin empati kurma gibi duygusal bir zekaya sahip olduğu bir çağın yükseldiği göz önüne alındığında hukuk sisteminde yasalar artık sadece insan ve insan olmayan canlıları değil, insan görünümlü zekâ sahibi makineleri de kapsar hale gelmelidir (Kurzweil, 2016, s. 556). Günümüzde yapay zekâ ya da robotlar üzerine yapılan araştırmalar hız kazanmıştır. Hong Kong merkezli insansı robotlar üreten *Honson Robotics* şirketi tarafından yaşlılar ve ziyaretçilere yardım etmesi için geliştirilen Sophia, Suudi Arabistan tarafından verilen vatandaşlıkla dünyanın ilk vatandaşlık hakkına sahip olan robotu olarak tarihe geçmiştir. Günümüzde geliştirilen yapay zekâ işlemcileri sayesinde vatandaşlık hakkını elde eden robotlar için yakın gelecekte hukuki çalışmaların yapılması muhtemel görünmektedir.

Günümüzde yaşanan bu gelişmelere paralel olarak sadece hukuki çalışmaların yanında sanat alanındaki çalışmalar da dikkati üzerine çekmektedir. Buna göre sanat alanındaki ilk kusursuz sistemi tasarlayan Natasha Vita-More, *Primo Posthuman (ilk insan sonrası)* adını verdiği tasarımla adından söz ettirmiştir (Çelik, 2017, s. 11).

Görsel 3: Primo Posthuman
(<http://www.kurzweilai.net/>)

Primo Posthuman'ın fiziği, mimarisi, dayanıklılık, esneklik ve uzun ömürlülük olarak tasarlanmıştır. Primo'nun radikal vücut tasarımı daha güçlü, daha iyi şekilde askıya alınmış ve daha esnek bir yapıya sahiptir. Vücudu daha fazla performans ve modern bir tarz sunmaktadır (<http://www.kurzweilai.net/>). Ancak burada sözü edilen tasarım (Primo Posthuman), Braidotti'nin posthuman kavramından farklıdır. Kurzweil'in ortaya atmış olduğu transhümanizm, teknolojik yenilikler sayesinde salt insanı odağa alarak, insanlık ve medeniyetin ilerletilmesinin heyecanı içerisindeyken, Braidotti insanın kendini merkeze konumlandırarak yol açtığı yıkıma karşı çıkmaktadır. Zoe temelli bir yaklaşımla insanın ortak yaşam ağına ilişkin farkındalığı artırmaktadır (Çelik, 2017, ss. 11-12).

20. yüzyıl- Beden	21. yüzyıl- Primo 3M+
Sınırlı ömür	Yaşlanmayan
Eski genler	Değiştirilebilir genler
Yıpranır	Yükseltmeler
Rastgele hatalar	Hata düzeltme cihazı
İnsanlık duygusu	Aydınlanmış transhümanlık
Zekâ kapasitesi: 100 trilyon sinaps	Zekâ kapasitesi: 100 katrilyon sinaps
Tek parça farkındalığı	Paralel olarak çalışan birden fazla bakış açısı
Cinsiyet kısıtlatmalı	Cinsiyet değişebilirliği
Çevresel hasara eğilimli	Çevresel hasara karşı dayanıklı
Sinirlilik, kıskançlık, depresyon nedeniyle aşınma	Turboşarjlı iyimserlik
Dağınık ve gazlı atıkların ortadan kaldırılması	Atıkları geri dönüştürür ve arındırır

Kaynak: thekurzweillibrary.com

Braidotti ve Kurzweil'in görüşleri temelde birbirine paralel olarak ilerlese de Braidotti bireyin kendisini merkeze almasının doğurduğu birtakım olumsuzlukları ön plana çıkarmakta ve etik, hukuki değerlerin göz ardı edildiğini ifade etmektedir. Kurzweil ise tekillik sayesinde insanın gelecekte yaşayacağı dönüşüme odaklanmıştır. Transhümanizm, posthümanizm, siborg, melezleşme gibi kavramlar sanat eserlerinin temaları arasında yerlerini almıştır. Teknolojinin ilerlemesine paralel olarak gelecek öngörülerinin olduğu birçok film gösterime girmiştir. Özellikle insanoğlunun tarihin en eski çağlarından bu yana elde etmek istediği ölümsüzlük, sinema filmlerinde sıklıkla işlenmiştir. Ölümsüzlük kavramını yanında melezleşme, hibrit bedenler, yapay zekâ, nanoteknoloji ürünlerinin kullanımı bilim kurgu sinemasının popüler temalarını oluşturmaktadır.

3. Yöntem

Çalışmada ele alınan *Elysium* (*Elysium: Yeni Cennet*, 2013) ve *Upgrade* (*Yükselme*, 2018) anlatıları nitel metin çözümlemelerinden biri olan betimsel analiz yöntemine göre incelenmiştir. Betimsel analiz yönteminde elde edilen veriler daha önceden belirlenmiş temalar bağlamında özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre belirlenebileceği gibi gözlem, görüşme, anket süreçlerine dayalı sorulara göre de düzenlenebilir. Betimsel analizde görüşülen, gözlenen bireylerin görüşlerini açık bir biçimde yansıtmaya amaçlandığı için doğrudan alıntılar sık sık yapılmaktadır. Bu analiz biçiminde amaç, elde edilen verileri sistematik ve açık bir şekilde ortaya koymak, betimlemektir. Sonrasında bu betimlemeler açıklanarak yorumlanır. Veriler arasındaki neden-sonuç ilişkisi ele alınarak birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Çalışmada örneklem olarak seçilen filmler rastgele amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Uwe Flick *An Introduction to Qualitative Research* adlı kitabında (2009, ss. 124-125) rastgele örneklemenin belirlenen durumlardan daha zengin veriye erişebilmek ve araştırmanın inanırılığını artırmak için yapıldığını ifade etmektedir. Çalışmada *ilerletilmiş insanlık projesi*, *insan sonrası kuram*, *ölümsüzlük*, *posthüman* ve *transhüman* adlı parametreler, betimsel analiz yöntemi bağlamında belirlenmiş, örneklem olarak seçilen filmler bu temalar bağlamında ele alınmıştır.

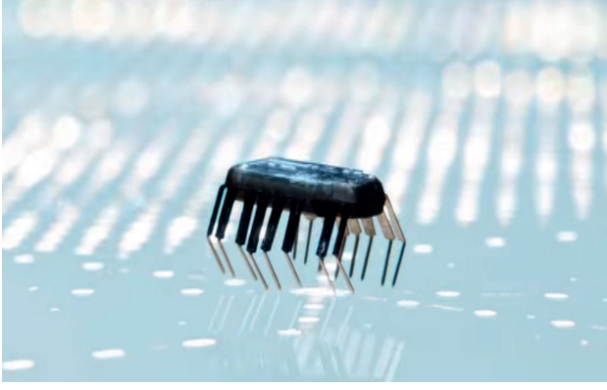
Elysium ve Upgrade Filmlerinin Olay Örgüsü

Elysium filminin olay örgüsüne bakıldığında dünya, 21. yüzyılın sonlarında hastalık, kirlilik ve kalabalıktan dolayı insanlık temel gereksinimlerini sağlayamamaktadır. Dünyanın önde gelen zenginleri ise kendilerini korumak için gezegenden kaçarak *Elysium* adında yapay bir dünya oluşturarak oraya yerleşirler. *Elysium*'a giden zenginler dünyanın tüm olumsuzluklarından kurtularak üst insan durumuna gelirler. *Elysium*'da hasta kişiler sağlık kabinleri sayesinde dakikalar içerisinde tedavi edilebilmekte ve sağlıklarına kavuşmaktadırlar. Dünyanın ileri gelen zenginlerinin bulunduğu *Elysium*'a herkes gidip orasının imkanlarına kavuşmak istemektedir. Anlatı gereği Max (Matt Damon)'da küçüklüğünden beri *Elysium*'a gidip refah içerisinde yaşamak istemektedir. Film Max'in *Elysium*'a gidebilmek için verdiği mücadeleyi anlatmaktadır.

Upgrade filminin olay örgüsü ise, bir gasp sonucu felç kalan Gray Trace (Logan Marshall-Green), arkadaşı tarafından üretilen bir tür süper çipin Gray Trace'e takılmasını konu almaktadır. Anlatı gereği gasp sonucu felçli kalan ve vücudunu hareket ettiremeyen başrol oyuncusu, çipin takılmasıyla gasptan önceki haline geri dönmektedir. Vücuduna takılan çip diğer yandan kahramanı felçli olmaktan kurtarmanın yanında insan üstü özelliklerinin de ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Çip başrol oyuncusunun beyni ile bağlantıya geçerek onunla zihninde konuşur ve karar vermesine yardımcı olur. Film Gray Trace'in eşiyile birlikte uğradığı gaspın intikamını almak ve eşini öldürenleri bulup cezalandırmak üzerine kurgulanmıştır.

Posthümanizm ve Transhümanizm Bağlamında Anlatıların İncelenmesi

Her iki anlatıda da insan vücuduna entegre edilebilen çip, teknolojik alet ve beyin nöronlarıyla etkileşime geçebilen ürünler kullanılmıştır. *Elysium* anlatısında insan boynuna yerleştirilen mikro çip felçli bir insanın sinir sistemini yeniden harekete geçirmesinin yanında beyin nöronlarıyla etkileşime geçerek sahibiyile konuşabilmekte, düşüncelerini okuyabilmekte ve sisteme gerekli izinler verildiğinde hareketi kontrol edebilmektedir

Görsel 4: Upgrade Filminde Mikroçip (stem)

Görsel 5: Elysium Filminde Vücuda Yerleştirilen Çip

Elysium anlatısında ise senaryo gereği iş kazası geçiren Max radyoaktif radyasyona maruz kaldığı için beş gün içerisinde ölecektir. Tek kurtuluş yolu çocukluğundan bu yana gitmek istediği Elysium'da bulunan *kabine* onarılmaktır. Elysium'a gidebilmek için yasadışı yolları dener. Spider'den yardım ister ancak Spider, Max'in Elysium'a gidebilmesinin tek yolunun vücuduna entegre edilebilen parçalarla olabileceğini söyler. Çaresizce Spider'in isteğini kabul eden Max ameliyata alınır ve vücuduna bir çip ve parçalar entegre edilir. Paralel biçimde Upgrade anlatısında da felç geçiren Gray Trace'e de mikro çip yerleştirilerek melez insan elde edilmiş olur.

Görsel 6 ve 7: Elysium Filminde Çipin Yerleştirilmesi

Görsel 8. ve 9: Upgrade Filminde Çipin İnsan Bedenide Entegre Edilmesi

Bu açıdan bakıldığında Ray Kurzweil'in ileri sürdüğü teknolojik tekilliğin *teknoloji ile birleşen insan zekâsı* evresine ulaşıldığının göstergesidir. Beşinci evreye göre tekillik bireylerin beyinlerinde gömülü halde bulunan bilgi ile teknolojinin birleşmesidir. Tekillik anlatılarda da ele alındığı üzere insani sorunların büyük bir kısmının çözülmesini sağlamıştır (Kurzweil, 2016, s. 39).

Kurzweil'in *insanlık 1.0* sürümü adını verdiği dayanıksız bedenler, koruyucu bakım ritüelleri ve DNA'larındaki sayısız hatalara karşılık (Kurzweil, 2016, s. 19), her iki anlatıda da karakterler yaşamlarını sağlıklı olarak idame ettirebilmek adına yüksek teknolojinin ürünlerini kullanmışlardır. Kullanılan yüksek teknoloji ürünler bireylerin daha sağlıklı olmasını sağlamasının yanında insanüstü özellikleri de ortaya çıkarmıştır.

Görsel 10. ve 11: Upgrade Filminde Stem Adlı Çip Yardımıyla Transhüman Özellikleri

Buna göre Upgrade filminde felç kalan Gray Trace'nin vücuduna yerleştirilen Stem adlı çip sayesinde çok daha hızlı hareket edebilir, olayları kısa süre öncesinden fark ederek savunabilir, normal bir insanın gücünden daha fazla güce sahiptir. Dövüş sahneleri Gray Trace'nin normal insanları kolayca yenebileceğini göstermektedir. Elysium filminde ise teknoloji sayesinde üst insan olarak değerlendirilen Max ve Kruger teknoloji ile donatılmış bedenleri sayesinde çok daha hızlı, güçlüdür.

Diğer yandan Tray Grace'nin vücuduna entegre olan Stem, sahibinden izin alarak vücut üzerinde tüm kontrole sahip olabilmekte böylelikle standart insanın yapabileceğinden daha fazlasını yapabilmektedir. Bu durum eleştirel transhümanist savunucularının iddialarını destekler niteliktedir. Buna göre Stem vücudu kontrolü altında aldığı anda artırılmış şiddete başvurabilmektedir. Tray Grace'in girdiği evde karşılaştığı kişiye karşı başarısız olacağını anladığında kontrolü Stem'e verir. Stem ise bıçak yardımıyla kişiyi keser. Transhümanist eleştirmenlerin savundukları düşünceye göre robot ya da yapay zekâ duygudan arınmış bir şekilde kodlar vasıtasıyla işlemi tamamlamakta, insani duygulardan uzak kalmaktadır. Braidotti'nin teknolojinin ilerlemesiyle kusursuz işlem yapabilen bilgisayar ve mikro çiplerin yardımıyla insan görünümlü bedenlere sahip üstün zekalı makinelerin, insanlar ile ilişkisini etik anlamda eleştirmiştir (Çelik, 2017, s. 12). Bu açıdan bakıldığında Tray Grace, bir insan olarak yapamayacağı şeyler için Stem'den yardım istemektedir.

Görsel 12. ve 13: Upgrade Filminde Kontrolü Ele Alan Stem'in Davranış Biçimi

(00.53.34) *Tray Grace: Stem, ne yapacağım?*

(00.53.36) *Stem: Bıçağı kullan.*

(00.54.05) *Tray Grace: Stem sanırsam bunu ben yapamam.*

(00.54.07) Stem: *Senin için yapabilirim bakmana bile gerek yok.*

(00.54.11) Tray Grace: *Tamam yap. İzin veriyorum.*

Diğer yandan Upgrade filminde, Tray Grace'e takılan Stem, tam kontrolü ele almak için sahibinden izin isterken, gerekli kodlamalar sonucunda bireyden bağımsız hareket edebilmektedir. Tray Grace, stemin yaptıklarından bir süre sonra rahatsızlık duymakta ve bunu dile getirmektedir;

(01.13.41) Tray Grace: *Bu sona ermeli*

(01.13.42) Stem: *Ne sona ermeli?*

(01.13.43) Tray Grace: *Yaptığım, yaptığımız şey*

(01.13.48) Stem: *Bu senin bile anlayabileceğin basit bir algoritma, son adamı bulamazsan o seni bulup öldürecek.*

(01.13.51) Tray Grace: *Hayır yakalanacağız, bitti, çık git kafamdan,*

(Stem deaktif olur ve Tray Grace hareketsiz kalır)

(01.13.58) Tray Grace: *Stem ne oluyor? Neden hareket edemiyorum?*

(01.14.44) Stem: *Çünkü ben hiçbir şey yapmıyorum, kolların ve bacakların halen felçli, uzuvlarını kontrol eden sen değilsin benim. Ben çalışmayı bırakırsam sen de hareket edemezsin. Unutma sana ne dersem yapmak zorundasın. Girdi korumaları kaldırıldı sistem dışında kaldım ve bana özerklik verildi. Artık eyleme geçmek için iznine ihtiyacım yok.*

Diyalogdan anlaşılacağı gibi makinelerin ya da üst teknoloji ürünlerin insan duygularına sahip olmadığından hareketle etik birtakım problemlerin yaşanması, şiddet, suç gibi toplum düzenini temelden bozan işlemlerin yapılabilmesi muhtemel duruma gelmektedir.

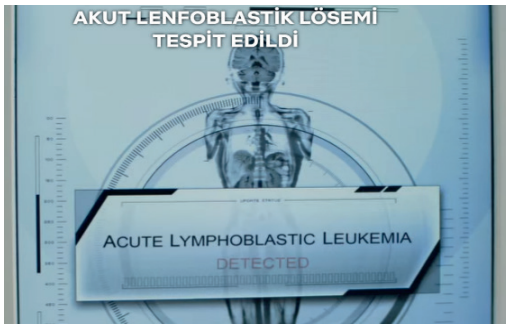
Upgade filminde insan-makinelerden biri olan Fisk, anlatı gereği karşısındaki kişiyi (Manny) etkisiz hale getirebilmek için vücudunda taşıdığı mikrobu oral yolla bulaştırır. Teknolojik olarak donanımlı olan Fisk'in vücudunda bulunan virüs kendisini hasta etmez ancak normal bir insanı saniyeler içerisinde öldürür. Bu anlamda bakıldığında insan-makine birleşiminin, insandan daha güçlü ve dayanıklı olduğu söylenebilir.

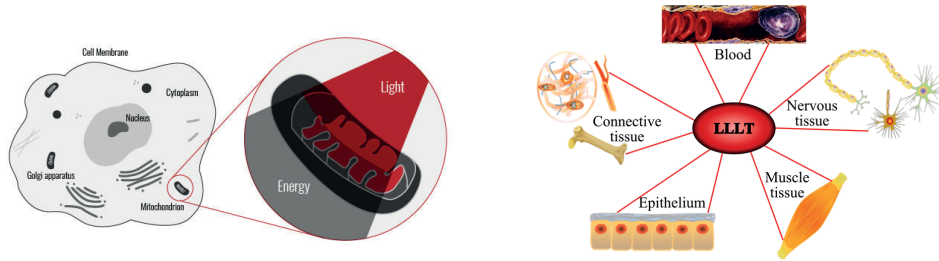
Görsel 14. 15. ve 16: İnsanlık 2.0 (Üst İnsan) Karşısında İnsanlık 1.0 (Sıradan İnsan)

(01.03.02) Fisk (Manny'ye hitaben): *Senin türüne olan üstünlüğüm makineler zihnini çığnemedi önceki son düşüncelerin olsun...*

Kurzweil'e göre (2016, s. 22) ölümlü insan teknoloji sayesinde yazgısı karşısında güç kazanarak istediği kadar yaşayabilecek, hastalıkları bertaraf edebilecektir. Buna göre Elysium filminde bulunan ve hızlı bir tedaviyi mümkün kılan kabinler öncelikle hastalık tanısı koymakta tarama ve birleştirme yoluyla tedavi mümkün olmaktadır.

Görsel 17. 18. ve 19: Elysium Anlatısında Hastalıkları Tespit Ederek Hızlı Bir Şekilde Tedavi Eden Sağlık Kabinleri

Görsel 20. ve 21: NASA Tarafından Geliştirilen Red Light Therapy (platinumtherapylights.com).

Günümüzde NASA tarafından kullanmaya başlanan bu teknoloji filmde görülen kadar hızlı olmasa da kullanılmaktadır. Kırmızı ışık tedavisi *Red Light Therapy* olarak bilinen bu yöntem ışığın dalga boylarının hücreler içerisindeki enerji fabrikaları olan mitokondri tarafından emilmesini içermektedir. Bu durum ise mitokondriyi daha fazla ATP üretmesi için uyarmakta bu şekilde hücrelerin temel işlevleri daha hızlı yerine getirmesi yetenekleri artmaktadır. Harvard Üniversitesi'nde dermatolog Dr. Michael Hamblin, LLLT'yi "*düşük seviyeli ışık tedavisi (LLLT) iyileşmeyi teşvik edebilir, dokuların ölmesini engelleyebilir, ağrı ve iltihabı yok edebilir. Kök hücreler özellikle ışığın etkilerine karşı hassastır ve çoğalmaya teşvik edilebilirler*" şeklinde ifade etmiştir (platinumtherapylights.com).

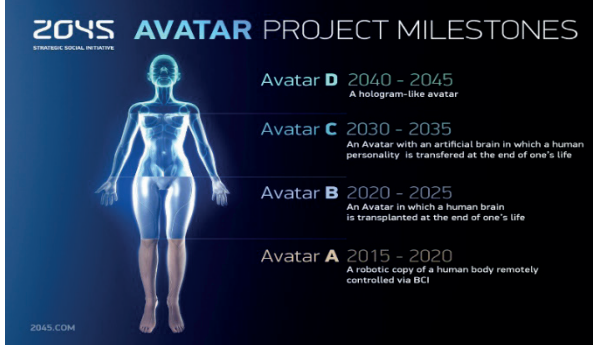

Görsel 22, 23. ve 24: Elysium Filminde Dokuları Onaran Kabinler

Anlatıda kullanılan teknoloji günümüzde henüz kullanılmamış olsa da ilerleyen yıllarda görebilmek mümkün olabilir. Filmde diğer hastalıkları bertaraf etmenin yanında dokuları da yeniden birleştirebilme kapasitesine de ulaşmıştır.

İnsanlığın önemli sorunlarından biri de belleğin ve zihnin makinelere nakli ya da insandan insana geçen zihinsel etkinliklerdir. Anlatıda teknolojinin gelişmesi sayesinde üst insan olarak adlandırılan makine-insan oluşumu zihni biyo-techizatlar yoluyla bir disk ya da insana iletebilmektedir. Anlatı gereği Elysium'un yöneticisinin beynine takılan bir cihazla Max arasında bağlantı kurular Elysium'un bilgileri hızlı bir biçimde aktarılır.

Rus milyarder Dmitry Itskov, 2045 yılına kadar bireylerin zihninde bulunan bilgilerin çeşitli ekipmanlar vasıtasıyla aktarılabilceğini iddia etmektedir. Kurduğu *2045 Birleşimi*'nin amacı bilimin mega projelerinden biri olan bireyin zihninin biyolojik olmayan bir taşıyıcıya aktarılmasını sağlayan böylelikle yaşamı ölümsüzlük noktasına kadar uzatan teknolojiler yaratmaktır (web.archive.org).

Görsel 25: Dmitry Itskov'un Gelecek Öngörüsü Görsel 26: Elysium Filminde Bellek Aktarma İşlemi
(web.archive.org)

Üst insan ya da transhuman Upgrade anlatısında elde ettiği kazanımları bir ötekilik üzerinden açıklamaktadır. Fisk ve Tray Grace arasında geçen diyalogda somutlaşmaktadır.

(01.21.29) Fisk: Eskiden ben de normal insanlar gibiydim. Oksijen harcayan sıradan bir vatandaş. Ölmeden önce çoğalmayı uman bir pisliktim. Böylece başka bir pislik tarafından hatırlanabilecektim. Sonra beni değiştirdiler, beni kobay faresine dönüştürdüler. Artık güçlüyüm.

(01.21.55) Tray Grace: Evet sokaklarda bir kadını öldürmek güç gerektiriyor, değil mi?

(01.22.00) Fisk: Karımı vurduğum için benden nefret ettiğini sanıyorsun ama senin hikayen de benimkiyle aynı. Ben hayatımı mahvetmedim sana bir armağan verdim. Seni kendi ırkıma getirdim. Geliştirilmiş ırk. Artık herkesten daha iyisin. Daha güçlü ve hızlısın. Seni tek bir kasımı bile oynatmadan öldürebilirim. Nefesimle öldürebilirim. Ama istemiyorum, sana yardımcı olmak istiyorum. Bizimle birlikte ol.

Anlatıda normal sıradan insanlar ile üst insan arasındaki temel farklara vurgu yapılan bu diyalogda üst insanın daha güçlü, hızlı ve dayanıklı olmasının hayatta kalma şansını yükselttiği teknolojinin imkanlarından faydalanan bu insanların normal insanlara göre daha uzun yaşayabileceği hatta ölümsüz olabileceği vurgulanmaktadır.

Elysium filminde ise Max tarafından ele geçirilen kodlar dünyadaki vatandaşların hizmetine sunulmuş ve hastalar tarafından kullanılarak ölümsüzlük ya da daha uzun yaşama hakkının sadece Elysium vatandaşlarına değil tüm insanlığa sunulduğu görülmektedir. Bu anlamda Upgrade anlatısında da olduğu gibi Elysium filminde teknolojik ilerleme vasıtasıyla insanlar hastalık gibi etmenlerden bağımsız olarak hayatlarına devam edebilmekte, ortalama yaşam süreleri normal insanlarınkine göre oldukça uzun olabilmektedir.

Sonuç

Elysium ve *Upgrade* adlı filmlerde ölümsüzlük, hastalıkları yok etme, hızlı teşhis ve tedavi, doku hasarı tedavisi, zihin ve belleğin bilgisayarlara aktarımı gibi transhümanizmin önemli başlıkları arasında olan işlemler görülmektedir. Donna Haraway ve Rosi Braidotti'nin kavramsallaştırmaları anlatılarda görülebilmektedir. Makine-insan birleşimi olan karakterler artık ne insan ne de makinedir. Kurzweil'in tekillik adını verdiği aşamaya gelen insan-makine oluşumu Upgrade filminde açık bir biçimde görülebilmektedir. Sıradan (insanlık 1.0) insana göre gelişkin, hızlı, güçlü ve dayanıklı olan insan- makine (insanlık 2.0), ölüme meydan okuyabilmekte, sıradan insanlara göre çok daha fazla dayanıklı olabilmektedir. Diğer yandan Upgrade filminde beyne yerleştirilen çip (stem) sayesinde felçli ya da dezavantajlı insanlar eski yaşamlarına dönebilmektedir. Günümüzde *Neuralink* adı verilen çip sayesinde felçli hastaların vücut fonksiyonlarını yeniden kazanabildikleri görülmüştür. Stem inaktif olan beyin hücrelerini yeniden aktif ederek hem insanın sağlığına kavuşmasını sağlamakta hem de (anlatı gereği) Stem'e kontrol verildiğinde normal bir insanın yapacağı işlemleri yapabilmektedir. Burada önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır; etik. Henüz günümüzde yaygın olmasa da beyne yerleştirilen çipler insanların hareketlerini sağlayabilir durumdadır. Upgrade filminde olduğu gibi gelecekte insanların beyni çipler yardımıyla kontrol edilebilir. Çipler ya da mikro devreler belirli algoritmalarla çalışmakta ve duygu, muhakeme gibi yeteneklerden mahrum durumdadır. Böylece çip tarafından kodlanan işlemler aynı şekilde yürütülmektedir.

Teknolojik ilerlemelerin sağladığı/ sağlayacağı faydaları öngörmesinin yanında her iki anlatı da geleceği ayrıışmış toplumların var olduğu yönünde betimlemektedir. Günümüz dünyasında da var olan sosyal, ekonomik, politik sorunları her iki anlatıda görebilmek mümkündür. Bu tür ayrıışmalar mevcut eşitsizliklerin gelecekte daha derin şekilde olabileceğini göstermektedir. Elysium adı verilen ve dünyanın dışında uzayda konumlanmış yerleşim biriminde yaşayanlar refah içerisinde yaşarken dünyada büyük bir çoğunluk zorluklarla halen mücadele vermektedir. Buna göre Elysium filminde kaynakların adil bir şekilde dağıtılmadığı bir dünyada teknolojinin seçkin bir zümreye ait olduğunun altı çizilmektedir. Elysium filminde teknolojinin insan yararına kullanılmasının ya da hastalıkları hızlı bir şekilde bertaraf edilmesinin yanında ana mesele bu teknolojinin kim tarafından kimin yararına kullanıldığıdır. Elysium anlatısında sağlık hizmetleri ve yaşamın devamını sağlayan sağlık kabinleri Elysium'da yaşayan zenginlerin kullanımına açılmıştır. Sağlık kabinlerinde tedavi edilen ve böylece sonsuza kadar yaşama şansını elde eden ayrıcalıklı kesim ölümsüzlüğün sadece teknolojik değil, aynı zamanda toplumsal bir ayrıcalık olduğunun vurgulanması açısından önemlidir. Dünyada kalan büyük bir çoğunluk ise bu tür hizmetlerden mahrum durumdadır. Teknolojinin ilerlemesi tüm insanlığın faydasına olmaktan çok ekonomik açıdan toplumun genelinin üstüne bulunan kişilere fayda sağladığı Elysium anlatısında görülebilmektedir. Teknolojinin adil ve eşit dağılımın sağlanamaması sınıfsal ayrımın daha fazla derinleşmesine neden olmaktadır.

Upgrade filminde de sosyal adalet ve sınıf ayrımı görülebilmektedir. Anlatıda teknolojiyi zenginlerin daha iyi ve güvenli hayatlar yaşayabilmek için kullandıkları görülmektedir. Film de bu teknolojinin insan yaşamını kolaylaştıracağı ve ölümsüzlüğe ulaşmanın mümkün olmasının yanında sınıf ayrımını artıracığı yönünde öngörülerini sunmaktadır. Diğer yandan Upgrade filminde teknoloji ile iç içe geçmiş ve yarı insan yarı makine haline gelen siborgların toplumsal açıdan etik, psikolojik ve toplumsal boyutlarını ele almaktadır. STEM'in, karakter bedeni üzerindeki tam kontrolü, insan ve makine arasındaki farkların belirsizleşmesine neden olmakta böylece vicdani duygulardan arınmış farklı bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. STEM'in karakter bedenindeki tam kontrolü felçli olan birini özgürleştirirken diğer yandan onu tutsak etmekte, özgür kararlar almasına izin vermemektedir. Bu ise teknoloji sayesinde elde edilen faydaların yanında dezavantajlarının da olduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. Filmde hastalıkların STEM sayesinde ortadan kaldırılması ölümsüz olmak yerine teknolojiye bağımlılığın da bir göstergesi durumundadır.

Sonuç olarak her iki filmde de ölümsüzlük arzusuna teknoloji aracılığıyla ulaşılmaya çalışılsa da bu arayışın toplumsal ve sınıfsal sonuçlarına dair birtakım öngörüler bulunmaktadır. Elysium ölümsüzlüğü toplumsal eşitsizlik ve sınıf ayrımı bağlamında ele alırken Upgrade ölümsüzlük yerine teknolojinin bireysel özgürlük etkileri üzerine odaklanmaktadır. Her iki filmde de ölümsüzlük arzusunun gerçekleşmesinin karmaşıklığı ve bu arzusunun gerçekleşmesi sonucundaki dezavantajları, toplumsal adaletsizlikleri, sınıf çatışmalarını ve sınırlı imkanların sınırsız istekleri karşılamaşının mümkün olup olmadığı, bireysel mücadeleler bağlamında ele alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Makale yazarı herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Akıcı Tayanç, D. (2022). Siborg Manifestosu'na ve Siberfeminizme Yönelik Eleştiriler, *Kocatepe Beşerî Bilimler Dergisi*, 1, ss.59-77.
- Akkaya, Ü. H. (2022). Ölümsüzlük Arzusu ve Dijital Çağda Yeni Açılımlar: "Upload" Televizyon Dizisi Örneği. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 5(1), ss. 201-226.
- Baumann, Z. (2000). *Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Hayat Stratejileri*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bostrom, N. (2003). *The Transhumanist FAQ*. Published by the World Transhumanist Association.
- Bostrom, N. (2016). *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*, Oxford University Press: United Kingdom.
- Bozok, N. (2020). *Rosi Braidotti'nin Düşüncesinde Beden Farklarının Açtığı Yaralar ve Yaşamaların Birbirine Kavuşması Arzusu*, içinde, *Bedenin Sosyolojisi Gündelik Hayatın Cisimleşme Deneyimleri, Tibbileştirme ve Dijital Gözetim*, ed. Gönül Demez, Meral Timurturkan, Cihan Ertan, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Braidotti, R. (2014). *İnsan Sonrası*, İstanbul: Kolektif Kitap.
- Cengiz, C. A. (2022). Ölümsüzlük Peşinden İnsan Olmaklığa Gidilen Yol: Gılgamış Destanı, III. International Symposium on Mythology, https://www.academia.edu/91659538/%C3%961%C3%BCms%C3%BCz1%C3%BCk_Pe%C5%9Finden_%C4%B0nsan_Olmakl%C4%B1%C4%9Fa_Giden_Yol_G%C4%B1lgam%C4%B1%C5%9F_Destan%C4%B1 adresinden 30.04.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Çatlılar, A. (1979) Bilim Kurgunun Önemi, *Bilim Teknik Dergisi*, Sayı:39, ss. 22-23.

- Çelik, E. E. (2017). İnsan ve Sonrası. *Felsefi Düşün Akademik Felsefe Dergisi*, Sayı: 9 / Hümanizm, s. 1-15.
- Dağ, A. (2017). Hümanizmin Radikalleşmesi Olarak Transhümanizm. *Felsefi düşün Dergisi*, Sayı:9 ss. 46-68.
- Dağ, A. (2018). Sinema ve Romanda Transhümanizm: “Blade Runner” Filmi ve “Neuromancer” Roman Örneği. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. ss. 89-98.
- Demir, A. (2018). Ölümsüzlük ve Yapay Zekâ Bağlamında Trans-hümanizm. *AJIT e: Online Academic Journal of Information Technology– Cilt: 9, Sayı: 30*. ss. 95-104
- Dimitri İskov, 2045 Birleşimi Nedir? <https://web.archive.org/web/20151001224517/http://2045.com/ideology/> adresinden 01.12.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Durmuşoğlu, K., Ataman, K. (2018). Kutsaldan Sekülere: Değişen Ölüm algısı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/1, ss. 123-149.
- Düşük Seviyeli Işık Terapisi Nedir? <https://platinumtherapylights.com/blogs/news/nasa-red-light-therapy> adresinden 23.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Efil, Ş. (2016). Düşünce Tarihinde ve Modern Tıpta Ölümsüzlük Arayışı ve Eleştirisi, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, Volume 6 Issue 1, ss. 265-286.
- Evrimin Altı Evresi Nedir? <https://bilibililer.blogspot.com/p/alti-evre-herkes-kendigorusunun.html> adresinden 07.12.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research*, New York: Sage.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gezgin, D. (2010). *Bitki Mitosları*, İstanbul: Sel Yayınları.
- Gökcan, M. (2017). Gılgamış Destanı ve İskendernâme’den Hareketle Ölümsüzlük Ekseninde İnsanın Anlam Arayışı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 63, ss. 1-14.
- Grey, A., Michael Rae, M. (Ending Aging: The Rejuvenation Breakthroughs That Could Reverse Human Aging in Our Lifetime, United States: St. Martin’s Press.
- Gültekin, A., (2021). Transhümanizm Bağlamında Yapay Zekâ Tanrıya Bir Başkaldırı Mıdır? *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 28, ss, 1-16.
- Haraway, D. (2006). *Siborg Manifestosu: Geç Yirminci Yüzyılda Bilim, Teknoloji ve Sosyalist Feminizm*. Osman Akınhay (Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Haraway, D. (2010). *Başka Yer*, İstanbul; Metis Yayınları.
- Hökelekli, H. (1991). Ölüm ve Ötesi Psikolojisi, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:3, Sayı:3, ss. 151-165.
- Jamankozova, A. T. K. (2002). Eski Mitolojide Ölümsüzlük Teması. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 13, ss. 17-19.
- Jones, R. (2016). Against Transhumanism The delusion of technological transcendence. Erişim tarihi: 30.01.2019. http://www.softmachines.org/wordpress/wpcontent/uploads/2016/04/Against_Transhumanism_1.0_small.pdf,
- Kaku, M. (2019). *İnsanlığın Geleceği- Mars’ı Yaşanabilir Kılmak, Yıldızlararası Yolculuk, Ölümsüzlük ve Dünya’nın Ötesindeki Kaderimiz*, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Kar, S. (2021). A Religious and Philosophical Evaluation of the Concept of Immortality. *Ordu*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11(1), 280-286. <https://doi.org/10.48146/odusbadiad.866082>.

Kılıç, Y., & Eser, E. (2017). Eskiçağ Toplularının Mitolojisinde Ölümsüzlük Arayışı (Ölümsüzlük Sembolü Olarak Bazı Bitki, Su ve Hayvanlar). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4(13), 122-156.

Koç, T. (1999). *Ölümsüzlük Düşüncesi*. İz Yayınları.

Kramer, S. N. (1998). *Tarih Sümer'de Başlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Kurzweil, R. (2005). *The Singularity is Near*, United States: Viking.

Kurzweil, R. (2016). *İnsanlık 2.0*, Alfa Yayınları.

Lilley, S. (2013). *Transhumanism and Society the Social Debate over Human Enhancement*. USA: Springer.

More, M. (1998). The Extropian Principles Version 3.0. A Transhumanist Declaration http://www.mrob.com/pub/religion/extro_prin.html adresinden 04.05.2024 tarihinde erişilmiştir.

Neuralink Nedir? <https://en.wikipedia.org/wiki/Neuralink> adresinden 01.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

Ökten, K. H. (2010). *Ölüm Kitabı Ölüm Düşüncesinin Temel Metinleri*, İstanbul: Agora Yayınları.

Öncül, K. (2007). Eskatoloji Mitleri Bağlamında Güzelköy (Denizli), *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 42, ss. 173-178.

Özgen, M. K. (2020). Gılgamış Destanında ve Mistisizmde İçsel Yolculuk, *KARE*, no. 9, 1-33.

Peters, T. (2011). *Progress and Provolution Will Transhumanism Leave Sin Behind?*, in *Transhumanism and transcendence : Christian Hope in an Age of Technological Enhancement*, Ed. Ronald Cole-Turner, Washington, Georgetown University Press.

Piyadeoğlu, Ç. (2021). Popüler Kültür Odağında Bireyin Ölümsüz Olma Arzusu. *Mecmua - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 11, ss. 480-500.

Primo Nedir? <http://www.kurzweilai.net/radical-body-design-primo-posthuman> adresinden 10.12.2018 tarihinde erişilmiştir.

Primo Posthuman Özellikleri Nelerdir? <https://www.thekurzweillibrary.com/radical-body-design-primo-posthuman> adresinden 20.05.2024 tarihinde erişilmiştir.

Pusar, G. (2009). *Sunuş, Başka Yer içinde*, 7-42, 2010. İstanbul: Metis Yayınları.

Raulerson, J. T. (2010). *Singularities: Technoculture, Transhumanism and Science Fiction in the 21st Century*. Doktora Tezi, University of Iowa, Iowa.

Sağır, A. (2014). *Ölüm Sosyolojisi*, Ankara: Phoneix Yayınları.

Schliephacke, B. P. (2009). *Gılgamış Ölümsüzlük Peşinde*, İstanbul: Yaba Yayınları.

Sinclair, D. (2019). *Lifespan: Why We Age—and Why We Don't Have to*. United States: Thorsons.

Sirius, J. R.U., Cornell, J. (2015). *Transcendence: The Disinformation Encyclopedia of Transhumanism and the Singularity*. San Francisco: Disinformation Books.

Tanhan, F., İnci, A. F. (2009). *Ölüm Eğitimi*, Pegem Akademi Yayınları.

Toydemir, H. H. (2021). *Geçmişin Düşünde Bir Belgeselci Nostalji ve Gerçeklik Bağlamında Hakan*

Aytekin Belgeselleri, içinde, Yarına Kalan Bir Belgeselci Hakan Aytekin, ed. Şenol Çöm, İstanbul: Kriter Yayınevi.

Toydemir, H. H. & Karakoç, E. (2022). *Çatırdayan Aileler, Tıkır Tıkır İşleyen Çarklar: Çatlak ve İki Şafak Arasında Filmlerine Sosyolojik Bir Bakış*, içinde, Sinema Sosyolojisi: Tarih, Toplum ve İzleyici, ed. Enderhan Karakoç, Özlem Özgür, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.